

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #6

Baku
29.06.2018- 30.06.2018

U.D.C. 72+7+7.072+61+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(29.06.2018) - Warszawa, 2018. - 76 str.

ISBN: 978-83-66030-35-0

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2018

ISBN: 978-83-66030-35-0

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

ПЕРФОМАНС В ХУДОЖНЬОМУ ПРОЕКТУВАННІ

Праслова В.О. 6

ВІДТВОРЮВАЛЬНА ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ ГОЛШТИНСЬКОЇ ПОРОДИ ЗАЛЕЖНО ВІД ТИПУ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗМУ

Гиль М.І., Галушко І.А., Каратеева О.І., Дехтяр Ю.Ф. 12

ГЕОМЕТРИЯ АНАМОРФНОГО МИСТЕЦТВА ВІЛЬЯМА СКРОТА В ПОРТРЕТІ ЕДУАРДА VI

Гордієнко А. О. 17

ГЛАВНЫЕ СОСТАВЛЯЮЩИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ

Халитова И. Р. 20

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВУ ТЕМПЕРАМЕНТУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Скороход О.О. 23

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІДЛІТКА

Вінтюк Ю. В. 27

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО ПРЕСТУПНИКА

Аитов А.И., Бикташев Д.Р. 31

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО ПРЕСТУПНИКА

Ионова А.М., Янбердин.Р.Р. 36

ДО ПИТАННЯ ЩОДО КОНФЛІКТИЗАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ДНІПРА)

Грабовська І.М. 39

УКРАЇНСЬКИЙ МЕНТАЛІТЕТ: ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ

Прокопчук Т. Р., Марченко В. О. 43

STUDYING THE IMPACT OF VIGITRIL ON THE THRESHOLD OF PATIENT SENSITIVITY IN RATS

Sultanova R.Kh, Tulaganov R.T., Allanazarova M.K., Tursunova L.I. 48

TESTING OF THE PREPARATION OF THAIMS AGAINST THE BLUEBERRY HERBS

Rahmonova.M. 50

**COLLECTIVE COOPERATION: IN THE EXAMPLE OF
INTEGRATING THE CENTRAL ASIAN DIPLOMACY**

Saidamirkhan Makhmudov.....53

ЛЕЧЕНИЕ ХРОНИЧЕСКОГО БОЛЕВОГО СИНДРОМА

Абдашимов З.Б., Касымов А.Ш. 59

**EVALUATION OF EFFICIENCY OF INFUSION THERAPY NEW
MEDICINE IN HEMORRHAGIC SHOCK**

Umid S. Ruziev, Larisa I. Shevchenko, Khamid Ya. Karimov, Timur R. Alimov.....72

**PECULIARITIES OF CLINIC OF PARODONT DISEASE
IN PATIENTS WITH BLOOD**

Daminova N., Makhkamova O. 75

ПЕРФОМАНС В ХУДОЖНЬОМУ ПРОЕКТУВАННІ

Праслова В.О.

Кандидат архітектури, доцент кафедри дизайну архітектурного середовища Київського національного університету будівництва і архітектури

Ключові слова: художнє проектування, міське середовище, перфоманс.

Key words: artistic design, urban environment, performance.

Перфоманс – це форма авангардного сучасного мистецтва, в якому витворами стають не картини, а сам художник, його дії, спілкування з публікою (часто надзвичайно провокаційні). Це вид мистецтва, яке здебільшого орієнтоване на візуальне сприйняття, таким чином воно є певним синтезом спец ефектів, театру, музики. Ця течія виникає в 60-х роках як протест проти живопису. Головне в ньому те, що його результати не можливо “повісити на стіну”. Перфоманс – це мистецтво за допомогою тіла, в основі робіт якого спільні переживання художника та публіки.

Слово «Перфоманс» було запозичено з французької мови «perfoounir», що в перекладі означає «повністю забезпечувати» і англійського терміну «perform», що означає «виконува-

ти». Вперше цей термін з’являється в 50-х роках 20 сторіччя. Американський композитор Кейдж розмістив слово «Перфоманс» на своїй афіші. І лише через двадцять років цей термін став відомим і ним починають користуватися.

Перфоманс спирається виключно на емоції. Це і є прямиий енергетичний контакт, ідеальна форма діалогу художника та глядача. Якщо напруження тримається автором на сто відсотків, то емоційна хвиля досягає кожного. Не важливо, що саме робить митець. Важливо, що у нього в голові коли він це робить. Таким чином, перфоманс – це стан розуму художника. В кожній акції автор виступає сильним та незламним духом “воїном”, що підкорює не глядачів, а перш за все себе.

Найвідомішою представницею, що присвятила все життя перфомансу, є шістдесяти три річна сербська художниця Марина Абрамович. Все життя своєю творчою діяльністю вона спростовує думку, що перфоманс є альтернативою а не канонічним мистецтвом. Студенти художніх шкіл і академій стоять в черзі, щоб увійти в наступну команду сербської художниці, яка ставить неймовірні арт-експерименти, досліджуючи межі людської природи і мистецтва. Ніхто не йде з виставок Абрамович без багажу незвичайних вражень і переживань. В своїй творчості Абрамович постійно наражає на небезпеку і себе, і своє тіло. Вона створює ситуації, в яких ніколи ніхто не потрапляв. Тому глядачі можуть відчувати те, що ніхто досі не відчував. Її роботи завжди на грані. Провокації художниці є свого роду інтервенціями, які далеко не всі здатні сприйняти та зрозуміти. І кожний виступ стає все складнішим порівняно з попередніми.

В творчому доробку художниці всесвітньо відомі роботи. Серед них першим став перфоманс в музеї в Белграді, під час якого Марина шістнадцять годин без зупинки із-

дила по колу по площі та викрикувала певні числа в гучномовець. Під час другого перфомансу художниця ризикнула помінятися місцями з повією. Третім став перфоманс під назвою “В ритмі два”, під час якого Абрамович приймала психоактивні препарати як протест проти соціально суспільних установок, що направлені проти душевно хворих жінок. Ще однією провокацією став виступ художниці під назвою “Ритм п’ять”, в якому вона лягла в центр палаючої пентаграми та втратила свідомість через нестачу кисню. Ще один перфоманс, згідно з яким Абрамович жила майже два тижні на трьох платформах, що були підвішені в галереї. Отримати свободу було неможливо, навіть якщо б вона захотіла. Сходи до низу складалася з гостро заточених ножів, до того ж закритих.

“Ритм нуль” в Неаполі – одна з найнебезпечніших акцій, яку митець влаштувала в галереї Studia Moma в Мілані. Вона запропонувала всім бажаючим робити з її тілом все, що вони забажають небезпечними предметами, якими можна нанести тілесні ушкодження. Перфоманс зупинили, коли Марині за-

Рис.1. Перфоманс в межах виставки As One за Методом Абрамович

сунули ствол пістолета до рота. Цей експеримент оголив людську природу, а це і є мистецтво. Це як потрапити в детектив-трилер: ось він заряджений пістолет, що стане далі? Наліт цивілізації надзвичайно тонкий. Лякає, як люди повертаються до первісного стану, якщо їм це дозволити.

В 2013 році в музеї сучасного мистецтва МоМа Абрамович влаштувала наймасштабнішу акцію “В присутності художника”, в якій взяли участь тридцять художників-помічників та сама художниця. Підготовка помічників-волонтерів тривала пів року в межах семінару “Прибирання”. Адже перед худож-

никами постало завдання створити середовище притяжіння, а це вимагає повного внутрішнього спустошення та виконання для цього низки складних вправ. Результатом стала можливість занурення мозку в положення “тут і зараз”. Таким чином виникла можливість розкриття емоцій, без яких перфоманс неможливий. Дія проходила в холі музею, де влаштовали своєрідні кіно декорації – квадрат зі столом та двома стільцями по центру. І все. Художниця сидить на стільці нерухомо як “гора” протягом трьох місяців, шести днів на тиждень, семи з половиною годин на день, створюючи атмосферу спокою.

Рис.2. Перформанс в межах виставки As One за методом / The Method Марини Абрамович. Афіни, 2016

Єдине, що вона робить – дивиться в очі кожному бажуючому. Відсутність правил – надзвичайно сміливий крок, адже задум будь-якої миті може провалитися. Майданчик – вікно спілкування без обмежень. Доведено, що перед більшістю шедеврів глядач зупиняється на тридцять секунд. Поруч з Мариною Абрамович непомітно пролітає цілий день. Кожні декілька хвилин відбувається новий зоровий контакт, до кожної особистості автор відноситься з повагою. Глядачі приходять з різних причин. Вони випромінюють злість, цікавість, інтерес, біль. Художниця під час кон-

такту зникає як особистість, перетворюючись на дзеркало. Це викликає багато суперечливих емоцій, однак більшість в неї закохуються. Автор перформансу змінює всіх, з ким контактує. Відбувається дивна річ. Марина Абрамович за допомогою простору та публіки візуалізує час. Час набуває “вагу”. Цю вагу несе на своїх плечах художниця. І плата за цю вагу – частина життя художниці. Досягається дивне ілюзорне відчуття, що час – це предмет, який можна відчутти на дотик. І ви разом з Мариною застрягли всередині та не можете вибратися самотужки. Під час

Рис.3.
Перфоманс
в межах
виставки As One
за Методом /
The Method
Марини
Абрамович.
Афіни, 2016

акції Абрамович подивилася в очі майже півтори тисячі людей за 720 годин.

У березні 2016 року Марина Абрамович презентувала новий арт-перфоманс в Афінах під назвою As One. У ньому беруть участь 29 грецьких художників, яких Марина відібрала особисто з 320 кан-

дидатур і піддала своєму Методу – фірмовій арт-методиці, в межах якої студенти та учасники експерименту два тижні живуть в “резиденції” – в будинку з Абрамович – і вчаться пізнавати себе (рис. 1, 2).

Не виключено, що наступна після Афіні “резиденція” відкриється в Києві. Абрамович підкреслила, що

просуває мистецтво як політичну платформу і сказала на відкритті афінської виставки: “Я хотіла б привезти свій Метод в Київ і в Париж. Багато урядів розглядають творчість як розкіш, але культура – це життєва необхідність. Люди можуть змінити свідомість, пізнаючи себе, саме в цьому суть перформансу. Я можу впливати і нести зміни за допомогою перформансу, це мій інструмент”.

As One почалася в співпраці з місцевою арт-групою NEON з кастингу грецьких художників, зацікавлених в практиці Методу Абрамович, який вона шліфує в мистецтві вже 40 років. При виборі учасників Марина ґрунтується суто на інтуїтивних критеріях: “Я відразу розумію, хто підходить”. Абрамович буде вчити художників суті свого Методу: “Мова йде про біль і комунікації. Люди вважали за краще б смс розмови по телефону; ніхто більше не дивиться в очі. Нам потрібно спілкуватися фізично”, – говорить Абрамович. Одним із прийомів Методу є подолання страху. Наприклад, художник Та-нассіс Акоккалідіс робить живий перформанс-спробу вилікуватися

від страху висоти, сидячи годинами на краю даху висотного будинку (рис. 3).

Слід однак визнати, що така альтернатива канонічного мистецтва подобається не кожному. Існує певний прошарок глядачів, які відкрито висловлюють сумніви щодо психічного здоров'я людей, які добровільно піддають власне тіло тортурам, нехай навіть викликаючи глибоко індивідуальні переживання глядачів заради мистецтва.

Список використаної літератури:

1. Стародубцева Л.В. Архітектура постмодернізму: Історія. Теорія. Практика: Посібник для студ. арх. спец. вищих навч. закл. – К.: Спа-лах, 1998. – 207 с.
2. Розенблом Е. Художник в дизайне. Опыт работы Центр. учеб.-эксперимент. студии худож. проектирования на Сенеже. Предисл. Л. Ждановой. М., «Искусство», 1974. – 176 с.
3. <http://непроявленный-мир.рф/210-chto-takoe-perfomans.html>
4. Фильм о художнице Марине Абрамович. Режиссер: Мэттью Эйкерс, Джефф Дюпре <https://www.youtube.com/watch?v=f8jTGtWGRLw>
5. <https://www.youtube.com/watch?v=JbWsEkTdi2Y>
6. https://www.youtube.com/watch?v=Me_MuDF1bQ4
7. <http://thedevochki.com/2016/03/16/marina-abramovich-planiruet-performans-v-ukraine/>

ВІДТВОРЮВАЛЬНА ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ ГОЛШТИНСЬКОЇ ПОРОДИ ЗАЛЕЖНО ВІД ТИПУ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗМУ

Гиль М.І.

доктор сільськогосподарських наук, професор

Галушко І.А.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Каратеева О.І.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Дехтяр Ю.Ф.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Показано стан основних ознак відтворювальної продуктивності та їх зв'язок з молочною продуктивністю у корів голштинської породи різного типу формування організму. Встановлено, що тривалість основних відтворювальних функцій перевищує біологічні та зоотехнічні норми у корів різних типів формування організму. Це являється результатом гормональної обробки. Тоді як низька відтворювальна функція корів призводить до недоодержання продукції.

Ключевые слова: сервис-период, сухостойный период, период между отелами, молочная продуктивность.

Ключові слова: сервис-період, сухостійний період, міжотельний період, молочна продуктивність.

Key words: period from luing-ins to the impregnation, not lactational period, period between luing-ins, milk production.

Здійснення сучасних програм селекції неможливо без відтворювальної здатності тварин. Прямим наслідком низької відтворювальної функції тварин є недоодержання продукції. Крім того, відтворення є основним фактором, який викликає лактацію.

У зв'язку з підвищенням спеціалізації та концентрації молочного

поголів'я посилилися вимоги до його утримання. До того ж, за даними різних дослідників [1, 2, 5] у 6-8% корів відмічені важкі отелення, у 15-20% – затримка послідів, у 60-70% – виявлено ендометрити: всі ці явища є результатом дії промислової технології виробництва молока. Також, негативними факторами виступають низька результативність осіменінь – 40-50% та надвисока тривалість сервіс-періоду – 140-150 днів. І ці порушення не дозволяють отримати 100 телят на 100 корів. Тому в наш час однією із основних проблем, що гальмує подальше підвищення продуктивності худоби є порушення репродуктивної функції великої рогатої худоби [2-5]. Таким чином, зростання обсягів виробництва продукції тваринного походження повинно здійснюватися завдяки впровадженню сучасних технологій розведення й відтворення тварин, а також ефективних профілактичних, діагностичних та лікувальних заходів.

Відомо, що тип будови тіла тварин (як і будь-якої іншої ознаки) формується як норма реакції її генотипу на умови середовища (паратипові чинники) у їхній постій-

ній взаємодії впродовж онтогенетичного розвитку [3, 4, 6].

Тому нами було поставлено за мету дослідити вплив інтенсивності формування організму на відтворювальні показники у корів голштинської породи та виявити їх зв'язок з молочною продуктивністю.

У господарстві для успішного управління відтворенням використовується синхронізація статевого циклу корів і телиць. Використовується індивідуальний підбір і закріплення бугаїв-плідників, перевірених за якістю нащадків. Для ранньої діагностики тільності використовується УЗД, яке дозволяє на 27 день дізнатися про результати запліднення. Використання УЗД дозволяє зменшити витрати на утримання нетільних корів, а саме прискорити термін запліднення.

Характеристика показників відтворювальної функції вказує на те що тривалість її основних ознак перевищує біологічні та зоотехнічні норми. А саме, тривалість сервіс-періоду майже вдвічі перевищує допустимі норми: у корів швидкої інтенсивності формування організму становить 189,2 дні, що є більш бажаним, порівняно з

Таблиця 1

Відтворювальні характеристики голштинських корів залежно від типу інтенсивності формування їх організму за вищу лактацію

Показник	ТІФО	n	Рівень розвитку ознаки, її мінливість та вірогідність		
			$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$	Cv, %	d±Sd
Тривалість сервіс-періоду	Швидкий	45	189,2±15,84	56,16	4,1±19,87
	Повільний	58	196,5±17,54	67,96	-3,2±21,25
	Контроль	103	193,3±12,01	63,04	*
Тривалість сухостійного періоду	Швидкий	45	65,0±2,39	24,66	5,2±4,21
	Повільний	58	74,2±5,83	59,83	-4,0±6,78
	Контроль	103	70,2±3,46	50,03	*
Міжотельний період	Швидкий	45	475,5±24,16	34,07	-12,0±28,52
	Повільний	58	454,1±19,42	32,57	9,3±24,64
	Контроль	103	463,5±15,16	33,19	*

протилежним типом у яких період від отелення до плідного осіменіння становить 196,5 днів при різниці з контрольною групою 4,1 та 3,2 дні відповідно (табл. 1).

Тривалість сухостійного періоду знаходиться майже в межах прийнятих норм. Так, у ровесниць першої дослідної групи вона становить 65 дні з незначним подовженням його в аналогів повільного темпу розвитку – 74,2 дні.

Аналіз даних міжотельного періоду вказує, також, на його значне подовження. Так, згідно встановлених норм для економічної доцільності ведення галузі тривалість між отеленнями повинна становити 365 дні. Наші розрахунки вказують на значне його збільшення – у

корів швидкої інтенсивності формування організму – 475,5 днів та 454,1 день серед представниць повільного типу росту.

Таким чином, встановлено значне подовження тривалості сервіс-періоду (майже вдвічі більше), який відповідно тягне за собою збільшення тривалості періоду між отеленнями. Останні становлять різницю більше року. Що при інтенсивному веденні галузі є недопустимо, адже приносить шалені збитки перегулами корів, їх яловістю та хворобами, які спричиняють такі наслідки.

Провівши кореляційний аналіз між відтворювальною здатністю корів та їх молочною продуктивністю відмічено, що між надоем та

Таблиця 2

Зв'язок відтворювальних характеристик голштинських корів з їх молочною продуктивністю за вищу лактацію

ТФО	Відтворювальні характеристики	Ознаки молочної продуктивності				
		Надій, кг	Вміст жиру, %	Кількість жиру, кг	Вміст білка, %	Кількість білка, кг
Швидкий	Тривалість сервіс-періоду	-0,11	0,21	0,05	0,20	-0,03
	Тривалість сухо-стійного періоду	-0,11	0,08	-0,11	-0,03	-0,17
	Міжотельний період	0,15	0,04	0,21	0,04	0,21
Повільний	Тривалість сервіс-періоду	-0,01	0,03	0,01	-0,05	-0,02
	Тривалість сухо-стійного періоду	-0,08	0,16	-0,03	-0,09	-0,11
	Міжотельний період	0,02	0,25	0,13	0,008	0,03
Контроль	Тривалість сервіс-періоду	-0,05	0,10	0,02	0,07	-0,03
	Тривалість сухо-стійного періоду	-0,08	0,12	-0,04	-0,06	-0,12
	Міжотельний період	0,08	0,15	0,15	0,02	0,10

тривалістю сухостійного та сервіс-періодів незалежно від типу формування організму спостерігаються від'ємні кореляційні зв'язки різної сили від -0,01 до -0,11. В той час коли між надоем та міжотельним періодом в розрізі типів формування організму, навпаки, відмічається позитивна співвідносна мінливість – 0,02-0,15 (табл. 2).

Між вмістом жиру та основними характеристиками відтворювальної здатності корів різних типів розвитку спостерігається тільки позитивна кореляція від +0,04 до +0,25.

При аналізі вище вказаних зв'язків з кількістю молочного жиру відміча-

ється тенденція прояву позитивної співвідносної мінливості в розрізі типів розвитку між ознакою молочної продуктивності та тривалістю сервіс-періоду та міжотельним періодом – + 0,01.....+0,21, але прямо пропорційні зв'язки відмічаються між сухостійним періодом та кількістю молочного жиру – -0,03.....-0,11.

Характеристика співвідносної мінливості між ознаками відтворювальної функції та показниками вмісту та кількістю молочного білку має різні як за напрямом, так і за силою зв'язки – +0,08.....+0,20 та -0,03.....-0,09 і +0,03.....+0,21 та -0,03.....-0,17 відповідно.

Таким чином, чіткої залежності між надоем та відтворювальною здатністю корів представленою тривалістю міжотельного, сухостійного та сервіс-періодами в розрізі типів формування організму не встановлено. Існує залежність між певними господарсько корисними відтворювальними ознаками, але не відмічається чіткого впливу синтетичних процесів під час формування організму у процесі росту та розвитку

Список використаної літератури

1. Галушко І. А. Аналіз молочної продуктивності голштинської худоби зарубіжної селекції в умовах АТЗТ "Агро-Союз" Дніпропетровської області / І. А. Галушко // Вісник Сумського національного аграрного університету: Науковий журнал. – Суми, 2006. – Вип. 10(11). – С. 23–27.
2. Гиль М. І. Системний генетичний аналіз полігенно зумовлених ознак худоби молочних порід : монографія / М. І. Гиль. – Миколаїв : МДАУ, 2008. – 478 с.
3. Гиль М. І. Молочна продуктивність корів різних класів розподілу за ознаками тілобудови / М. І. Гиль // Тваринництво України : Науково-практичний журнал. – 2003. – № 3. – С. 17–20.
4. Голштинская порода [Електронний ресурс] / ГУСП «Башплемсервис»; Породы молочного направления продуктивности. – Режим доступу : http://www.bashplem.ru/breeds/cattle-breeds/milk/milk_2.html
5. Каратеева О. І. Вплив інтенсивності формування корів різних порід в їх ранньому постнатальному онтогенезі на продуктивність : дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.02.01 «Розведення та селекція» / Олена Іванівна Каратеева. – Миколаїв, 2012. – 223 с.
6. Логинов Ж. Г. Голштинский скот и методы его совершенствования / Ж. Г. Логинов // Зоотехния : Теоретический и научно-практический журнал. – 1996. – № 8. – С. 6–10.

ГЕОМЕТРИЯ АНАМОРФНОГО МИСТЕЦТВА ВІЛЬЯМА СКРОТА В ПОРТРЕТІ ЕДУАРДА VI

Гордієнко Анна Олександрівна,

аспірантка Інституту мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

Ключові слова: мистецтво, анаморфоз, перспектива, Вільям Скрот, Едуард VI.

Keywords: Art, Anamorphous, Perspective, William Scrots, Edward VI.

У цій статті про живописний анаморфний портрет Едуарда VI ми, перш за все, аби вияскравити нашу думку, окрім мистецтвознавчого аналізу скористаємося математичними положеннями, що стосуються предмета дослідження, й узгодимо їх з природним першоджерелом живописного анаморфозу. Однак, наші судження і докази слід розглядати не з точки зору математики, а з боку живопису. З цього приводу висловилися і Леон-Баттіста Альберті (1404–1472): «математики вимірюють форму речей одним розумом, відмовившись від всякої матерії, ми ж, бажаючи зобразити речі для зору, будемо для цієї цілі користуватися, як говорять, більш “тучной Минервой” і цілком задоволені тим, що читач нас так або інакше зрозуміє в цьо-

му по-справжньому важкому і, наскільки я знаю, ніким ще не описаному предметі» [3, с. 20]. Спробуємо дослідити геометрію анаморфного портрета Едуарда VI (1546), що належить пензлю Вільяма Скротса (*William Scrots*, роки активності 1537–1553) через тип ітераційного алгоритму.

Послідовність точково-множинних відображень у геометричному анаморфозі задаються у формі нескінченної рекурсії. Рекурсія фракталу, самоподібної фігури Едуарда VI, пов’язана з процесом конвергенції (процес сходження в одну точку) зображення, розтягнутого у горизонтальному вимірі. Ітерація (повторювання) точки, доступної нашому зору, при з’єднанні одна з одною, утворюють лінію, й остання точка –

назвемо її знаком – повторює першу. «Багато ліній, з'єднаних подібно до багатьох ниток у тканині, створюють поверхню, і поверхня це така собі крайня частина тіла, що пізнається не в своїй глибині, а лише в довжині і ширині, а також у своїх якостях» [3, с. 20]. Механізм «розтягнення» знаку (точки) в горизонтальній площині відбувається під певним кутом відповідно до оригінального цілісного образу. Отже, якщо взяти всі точки на «поверхні» портрета Едуарда VI і задати через метод рекурсії (самоподібність) у прями лінії, то в результаті вийде деформований, спотворений образ, що утворить «особливу форму перспективи». Анаморфоз – це й є механізм особливої форми перспективи, де спотворене, деформоване зображення, аби зрозуміти цілісність образу, слід розглядати з так званої «мертвої» (нерухомої) точки. У портреті Едуарда VI такою «мертвою» точкою був паз, до якого в теорії кріпився залізний апарат, що виходив за рами картини, і хоча записи про деталі такого апарата втрачені, можна допустити, що цей механізм дозволяв повернути зображення «апа» – назад –

до форми (morphé), тобто побачити цілісну портретну форму.

2009 року в Лондонській національній галереї, де був виставлений портрет Едуарда VI (42,5 x 160 см), у супровідній анотації сказано, що горизонтальне спотворене зображення є симетричним відносно центру зображення. Однак математиками було доведено, що співвідношення відрізків (відстані) від середини зображення не є симетричними. Це доводить, що зображення піддавалося геометричному анаморфозу.

До цього моменту ми розглядали довжину і ширину поверхні розтягнутого деформованого тіла суто з математично-графічної точки зору, не беручи до уваги «якість» зображення. Послідовність точково-множинних відображень трансформується в лінію, кожна лінія є тонким променем, множинність променів утворює тіло, і кожен промінь – це «хамелеон», що приймає колір близького до нього променя, бо від того місця, де вони торкнулись поверхні, ці промені скрізь приймають колір і світло даної поверхні. «Якість» зображення і полягає в тому, що в кожному промені геометричного анаморфу

міститься масляна фарба, яка дає багаті можливості для світлотіньового живопису. Рекурсія точки у промені дозволила якнайтоншим чином нюансувати колір і досягнути матеріальної тональної градації. Вільям Скротс не позбавив своє творіння художніх достоїнств, він навпаки продемонстрував високі знання геометрії, точність вірогідного геометричного процесу побудови макета (рисунок).

Новизна живопису, підперезана винятковою якістю, а також геометричним зв'язком, мала неабияку художньою цінність не лише за часів маньєризму. До сьогодення такі живописні полотна збирають перед собою дослідників із різних галузей науки: мистецтва, математики, психології, філософії. Їхній аналіз свідчить про програмний символічний характер, який вкладав в картину живописець. Судити про безпосередні глядацькі враження від картини ми не можемо, оскільки не маємо свідчень про це, але

маємо всі підстави стверджувати, що анаморфоз був не «одноразовою акцією» доби маньєризму, а отже є і цікавою манерою зображення сьогодення.

Висновки. Геометрія анаморфного мистецтва Вільяма Скротса в портреті Едуарда VI – це механізм особливої форми перспективи, яка контрастує зі звичайною лінійною чи повітряною. Ми намагалися прослідкувати «скелет макету» портрета Едуарда VI через математичний тип ітераційного алгоритму та довести через метод рекурсії самоподібність зображуваних точок в розтягнутій горизонтальній площині.

Перелік використаної літератури

1. Baltrusaitis J. Anamorphic Art / Transl. by W. J. Strachan Chevalier. New York: H. N. Abrams, 1969. 185 p.
2. Подгорный А. Л. Плафонная перспектива. Киев: Госстройиздат УССР, 1959. 24 с.
3. Мастера искусства об искусстве: Избранные отрывки из писем, дневников, речей и трактатов: В 7 т. Москва: Искусство, 1966. Т. 2. 496 с.

ГЛАВНЫЕ СОСТАВЛЯЮЩИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ

Халитова Илюза Раилевна

студент 2 курса юридического факультета

Стерлитамакского филиала БашГУ

Научный руководитель – ст. преподаватель *Волкова Е. А.*

Ключевые слова: здоровье, спорт, окружающая среда, иммунитет, профилактика

Keywords: health, sport, environment, immunity, prevention

В настоящее время люди все больше подвержены стрессам, заболеваниям и влиянию различных негативных факторов со стороны окружающей среды. При возникновении таких обстоятельств очень сложно поддерживать свое здоровье. Чтобы укрепить иммунитет, нужно придерживаться правил здорового образа жизни, от них чаще всего и зависит, будет ли ваша жизнь счастливой и беззаботной.

Здоровый образ жизни – это образ жизни человека, при котором вся его деятельность направлена на профилактику болезней и укрепление своего организма.

Здоровье – это отсутствие болезней в сочетании с физическим,

психическим и социальным благополучием.[1]

Основными составляющими здорового образа жизни являются: правильное питание, режим труда и отдыха, отсутствие вредных привычек, закаливание, занятие спортом и множество других важных для организма факторов необходимых для поддержания своего организма в тонусе.

Для того, чтобы понять какую роль играют эти факторы в человеческом организме, остановимся на каждом и рассмотрим их подробнее.

Правильное питание – это питание, при котором обеспечивается нормальная жизнедеятельность всего организма, которая помогает

человеку укреплять свое здоровье и предотвращает риск появления заболеваний.

Без правильного питания невозможно поддерживать здоровый образ жизни. При нормальном сбалансированном питании нормализуется сон, так же, при таком питании происходит оздоровление всего организма, появляется больше энергии и уменьшается риск появления различных болезней.

Режим труда и отдыха – один из главных элементов здорового образа жизни. Основным принципом сохранения здоровья при осуществлении трудовой деятельности является чередование работы и отдыха. Сон, так же относится к наиболее значимому фактору здорового образа жизни человека. Во время сна человек отдыхает, восстанавливает потраченные силы. При регулярном недосыпании, человек испытывает стресс и нервное истощение.

Отсутствие вредных привычек. Данные факторы являются причинами возникновения различных заболеваний. Самая распространенная в мире вредная привычка – это курение. Обычно у курильщиков возникают болезни связанные с желудочно-кишечным трактом.

От курения страдают не только курильщики, но и окружающие люди, так как становятся пассивными курильщиками, что наносит более существенный вред организму здорового человека.

Закаливание. Закалять – это значит систематически, многократно, дозированно воздействовать на организм теми факторами, которые часто являются причиной заболеваний. Закаливание – это образ жизни![2]

Закаливание помогает человеку успешно адаптироваться в окружающей среде, выносливость организма повышается, так же повышается иммунитет и укрепляется нервная система человека.

Спорт является одним из важных составляющих здорового образа жизни. При этом не обязательно с утра до вечера проводить в тренажерном зале, для того, чтобы привести все мышцы в тонус, достаточно лишь выполнить комплекс упражнений утром перед завтраком.

Здоровый образ жизни – это комплекс мероприятий, как физических, так и духовных, которые направлены на поддержание жизнедеятельности человека. Как было ска-

зано выше, его составляющие каждый человек определяет для себя сам, основными являются: умеренная и натуральная растительная пища, режим дня и воздержание от вредных привычек. Очень важно на этом важном и нелегком пути заручиться поддержкой единомышленников и найти свой идеальный метод ведения здорового образа.

Литература

1. Виноградов П.А. Физическая культура и здоровый образ жизни. М.: Мысль. 1990. – 288 с.
2. Голубева Л. Г., Прилепина И. А. Закаливание дошкольника; Просвещение – Москва, 2007. - 229 с.
3. Визитей Н.Н. Образ жизни. Спорт. Личность.: Штиинца. 1980 – 160с.
4. Михайлов В., Палько А. Выбираем здоровье! – М.: Молодая гвардия. 1987. -110 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВУ ТЕМПЕРАМЕНТУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Скороход О.О.

Студентка

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Науковий керівник: викладач кафедри спеціальної освіти

Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

Іванова Т.М.

Ключові слова: темперамент, дошкільний вік, розвиток, холеричний тип темпераменту, сангвінічний тип темпераменту, меланхолічний тип темпераменту, флегматичний тип темпераменту, характеристика типів темпераменту.

Дошкільний вік – це період, упродовж якого триває розвиток особистості дитини та закінчується формування характеру. У цьому віці відбувається усвідомлення дитиною своїх обов'язків, поява стаłego «Я» та формування почуття власної гідності. Проте основу індивідуальності складають природні особливості, які обумовлені набором генів, особливостями анатомо-фізіологічного розвитку та властивостями нервової системи. Специфіка діяльності нервової системи виражається у темпераменті, що є своєрідною біологічною основою, на якій базується власне соціальна особистість.

Визначень темпераменту існує дуже багато, але, на нашу думку, найточніше розкриває дане поняття наступне: темперамент (лат. *temperamentum* - відповідне співвідношення рис) – характеристика індивіда з боку динамічних особливостей його психічної діяльності, тобто за показниками темпу, швидкості, ритму, інтенсивності, емоційності [1,103].

Про належність дитини до певного типу темпераменту можна зробити висновок на основі аналізу її діяльності, поведінки і реакцій на різні впливи. Важливо правильно визначити тип темпераменту, щоб грамотно та правильно буду-

вати виховний, а потім навчальний процес, враховуючи індивідуальність дитини. Саме це зумовлює актуальність досліджуваної теми. Ігнорування властивостей темпераменту призводить до розвитку негативних рис у дошкільників.

Вчені виділяють чотири типи темпераменту: холеричний, сангвінічний, меланхолічний та флегматичний. Кожний із типів має характерні особливості. Упродовж дошкільного дитинства змінюється співвідношення основних нервових процесів, вікових і типологічних особливостей дитини [2].

Слід пам'ятати, що немає поганих чи хороших темпераментів. Вихователь повинен так будувати діяльність, щоб сприяти розвитку позитивних рис у дошкільників і запобігати появі негативних.

Про особливості темпераменту у дошкільному віці свідчить характер спілкування та динаміка діяльності дітей, але ці відмінності не дозволяють однозначно визначити тип темпераменту. У дошкільника властивості конкретного темпераменту виявляються не одразу. Причиною цього є нервові процеси, які є слабкими й неврівноваженими. Більшість здорових дітей імпуль-

сивні, непосидючі, швидко втомлюються, але ці особливості зумовлені віковими особливостями нервової системи, а не темпераментом. Проте вже в дошкільному віці виявляються особливості, які вказують на схильність до певного типу темпераменту. Наприклад, кволість вказує на схильність до меланхолічного типу, роздратованість – схильність до холеричного темпераменту. Особливості нервової системи дошкільника в тому, що вона дозріває дуже швидко і після вступу до школи має вже такі ж показники, як у дорослої людини [3].

Кожному типу темпераменту відповідає тип нервової системи. Для її визначення досліджують такі особливості нервової системи, як сила збудження, сила гальмування, рухливість нервових процесів та урівноваженість. Згідно з даними характеристиками виділяють чотири типи вищої нервової діяльності:

- сильний, урівноважений, рухливий (сангвінік);
- сильний, урівноважений, інертний (флегматик);
- сильний, неурівноважений (холерик);
- слабкий (меланхолік) [4].

Діти, яким притаманний сангвінічний тип темпераменту завжди активні та життєрадісні. Вони комунікабельні та вміють легко пристосовуватись до нових умов. Їх мовлення голосне, чітке та виразне. Діти працелюбні, але втомлюються від одноманітності. Сангвініки легко переключаються з веселих розваг на серйозні справи. Дорослий повинен сприяти формуванню позитивних рис у дитини. Тобто, вимагати доведення розпочатої справи до кінця, вчити уважно ставитися до товаришів. У ставленні до дитини-сангвініка треба виявляти вимогливість, контролювати їх вчинки і залучати до творчої діяльності. Таким чином, запобігати виникненню у дитини неухвальної.

Дошкільники, яким притаманний флегматичний тип темпераменту спокійні та мляві. Вони не схильні до поспіху, погано пристосовуються до нових умов. Їх мовлення спокійне та рівномірне, без яскравих емоцій. Часто виявляють байдужість. Дорослі повинні розвивати у дитини-флегматика інтерес до рухів, вчити за допомогою ігор прискорювати темп дій, захочувати найменші прояви швидкості та рухливості. Усе це допоможе

запобігти виникненню у дитини байдужості, ліні, апатії та безініціативності.

Діти, що схильні до холеричного типу темпераменту яскраво вирізняються серед інших. Вони дуже енергійні, запальні. Мають виразну міміку та поривчасту жестикуляцію. Холерики легко пристосовуються до будь-яких умов, активно реагують на новизну. Їх мовлення швидке та нерівномірне, а іноді навіть незрозуміле. Такі діти відрізняються багатством міміки та жестів. А також, блискавичними спалахами емоцій. Дорослі повинні розвивати у дітей стриману поведінку, спрямовувати їх енергію на корисні справи. Це допомагає запобігти виникненню легковажності та нестриманості.

Дошкільники, яким притаманний меланхолічний тип темпераменту зазвичай малоактивні та сором'язливі. Вони вирізняються підвищеною чутливістю й уразливістю. Діти-меланхоліки погано пристосовуються до нових умов. При виконанні роботи швидко настає втома. Їх мовлення слабке та уповільнене, схильне до шепоту. Найбільш уразливою є емоційна сфера. Почуття меланхоліків гли-

бокі, сильні, але без зовнішнього виявлення. Дорослі повинні навчити дитину вірити у свої сили. А також, терпляче формувати у меланхоліків активність та вміння переборювати труднощі. Це допомагає запобігти виникненню невпевненості, образливості і замкнутості.

Отже, кожний тип темпераменту має особливі характеристики. Діти дошкільного віку поступово починають проявляти ці особливості, що полегшує визначення типу нервової системи. Урахування у вихованні та навчанні типу темпераменту дитини дає змогу підібрати оптимальні методи та виховні впливи.

Крім того, знання індивідуальних особливостей дитини допомагає запобігти формуванню негативних рис. У сангвініків слід формувати стійкі уподобання та інтереси, у флегматиків – трудові навички, у холериків – контроль емоцій, а меланхоліків треба якомога частіше відволікати від тривожних думок.

Невміння враховувати індивідуальні особливості дітей може призвести до серйозних помилок у вихованні, формування у дошкільників негативних рис. Таким чином, слід забезпечувати оптимальні умови для розвитку дитини, формувати такі риси характеру, які нівелюють негативні особливості її темпераменту. Знання особливостей вияву темпераменту у дітей дошкільного віку сприяє вибору ефективних методів виховання та навчання.

Список використаної літератури:

1. Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка. Психологія: Підручник для студентів вищих закладів освіти. Київ.: 2000.- с 103.
2. Темперамент і характер дитини дошкільного віку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com/14490722/psihologiya/temperament>
3. Тема 4. Темперамент і характер дитини дошкільного віку. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://studopedia.org/index.php?vol=1&post=79356>.
4. Темперамент і характер дитини дошкільного віку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5721462/page:23/>

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІДЛІТКА (за оповіданням Р. Бредбері “Одної неминущої весни”)

Вінтюк Ю. В.

Кандидат психологічних наук, доцент
кафедри Теоретичної та практичної психології
Національного університету “Львівська політехніка”

Ключові слова: діяльність практичного психолога, психологічний аналіз літературних творів, вікові особливості підлітків.

Key words: activity of a practical psychologist, psychological analysis of literary works, age features of adolescents.

Підготовка професійних психологів у наш час вимагає формування їхньої фахової компетентності, що досягається, зокрема, за рахунок надання їм необхідних у подальшій повсякденній діяльності вмінь та навичок. До числа необхідних вмінь слід віднести і здійснення психологічного аналізу: потреб, мотивів, дій, вчинків, цілей, різноманітних ситуацій, вікових особливостей, психічних процесів, станів, властивостей і т. п. Без оволодіння цією процедурою вирішення повсякденних ситуацій, що часто зустрічаються в роботі практичного психолога, стає утрудненим, а нерідко і взагалі неможливим. Підготовку практичних психологів до освоєння психологічного аналізу

доцільно розпочати з детального розгляду спеціально підібраних невеликих художніх творів. Необхідність висвітлення можливостей такого підходу зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета роботи: продемонструвати можливості здійснення психологічного аналізу вікових особливостей, на конкретному прикладі.

При вивченні навчального курсу «Вікова психологія», студентам, в якості навчального завдання запропоновано ознайомитися з оповіданням американського письменника Р. Бредбері “Одної неминущої весни” [1]. Найкраще прочитати їм дане оповідання, а після цього влаштувати його обговорення; проте доцільно також проде-

монструвати їм процедуру здійснення та можливості застосування отриманих результатів.

У вказаному оповіданні, автобіографічного характеру, зафіксовані переживання 12-ти річного підлітка: «... мені почало здаватися, що батько й мати потихеньку труять мене» [1, с. 572]. Вже перше речення змушує вдатися до аналізу інформації: що саме відбувається? По-перше, маємо справу не з дійсним фактом, а з проявом підліткової уяви. Що змушує головного героя оповідання думати саме так? З подальшої оповіді дізнаємося, що спостереження, за змінами у власному організмі, які відбуваються у цей час – це невпинний процес перетворення дитини у дорослого. Звісно, підліток не знає їхніх причин, а те, що він намагається перекласти вину за те, що з ним відбувається, на батьків, як і на всіх дорослих – це прояв підліткового негативізму.

Ось як автор зображає себе самого у той час: «Я тоді був чудернацьким, кумедним хлопчиною, у чийй голові снувалися химерні думки, і отой страх перед отрутою був лише часткою моїх дитячих переживань. Уже в дванадцять років я

почав робити записи у п'яти-центровому лінійованому блокноті, з яким ніколи не розлучався» [1, с. 572]. Цікавим є також свідчення про особливість сприймання часу в цьому віці: «Неначе й оце тепер у мене між пальцями оцупок олівця, і я пишу ним, як писав у ті давні дні, що їм, здавалося, не буде кінця».

Про що саме пише 12-ти річний підліток? Про те, що його турбує: «До цього тижня мені й на думку не спадало, що я хворий. І захворів я вже давно. Коли мені було десять років... У тому, що я хворію, винні мама й тато. І ще вчителі у школі: вони теж додають мені... хвороби» [1, с. 572-573]. Що змушує хлопчика-підлітка так думати? Ті зміни в організмі, які він спостерігає: «І я побачив, як моє обличчя... змінюється. Змінювалися кістки. Змінювалися навіть очі. І пори на шкірі обличчя. І чоло. І волосся. Усе, що так довго було мною, тепер перетворювалося на когось іншого... Я побачив, як моє тіло немовби пливе піді мною. А я був замкнений у середині нього і не мав змоги визволитись. Тим часом усі мої кістки зсувалися, мінялися місцями, аж ходором ходили!» [1, с. 573]. Звідси

у нього відразу до їжі – яка безпосередньо причетна до цих змін – і небажання їсти. Як відображаються в його свідомості думки про це? «Я подивився на яечню. То була отрута. Подивився на масло. Отрута. І біле з масним шаром вершків молоко в глечичку, і апетитна, пухка коричнева каша... Отрута. Все воно отрута! Ця думка металась у мене в голові, неначе мурашня на лісовій стежині [1, с. 573]».

Не менш цікавими є й інші прояви психології підлітка, як от його шлях вранці до школи. Причому іде він туди не по дорозі, а дном яру: «Збігаючи схилом яру, я вхопився за грубу ліану дикого винограду, що звисала з дерева, відштовхнувся ногами від землі – і полетів. У ніздрі мені вдарило прохолодне ранкове повітря, свіже і п'янке, я радісно засміявся, і всі мої думи вмить розвіяло вітром. Зіскочивши на схил далеко вниз, я покотився до струмка, і птахи весело посвистували до мене, а поруч на дереві, наче підхоплений вітром легкий жмуток рудого пуху, скакала білка [1, с. 574]».

Далі знаходимо й інші прояви психології підліткового віку: він не зводячи очей дивиться на дівчин-

ку, яка повільно йде містком. За-тримавшись дорогою яром, перед школою він вагається, і спізнюється на урок. Намагається задати питання про те, що його цікавить, вчителю, але не вдоволений відповіддю, більше не слухає і займається іншими справами. Ідучи зі школи, не втримується, і купує собі цукерку, хоча дав собі слово цього не робити. Починає усвідомлювати процес дорослішання: «Ось ти граєшся, бігаєш, їси, а вони весь час нишком заморочують тебе, щоб ти й думав інакше, й поведився інакше, а навіть ходив інакше. А потім раптом настане день, коли ти кидаєш усі ігри й починаєш чимось клопотатися [1, с. 577]!»

Увечорі він знову вдає, що не хоче їсти, але перед сном не втримався й допався до вмісту холодильника: «Руки мої замелькали у повітрі... Одна рука вже тримала помідор. Друга шаснула по банан. Третя загребла суниці. Четверта, п'ята, шоста – всі водночас – хапали то шматок сиру, то маслину, то редьку» [1, с. 577-578]!» Але знову передумав, вирвав усе й після цього почувався геть розбитий і на правду хворим. У суботу зранку він не пішов, як завжди, з прияте-

лями у кіно, натомість самотньо блукав вулицею без діла, не знаючи, куди себе подіти.

Проте його підліткові підозри, гру уяви, негативізм нівелює ще одна сила, що зумовлює особливості психіки у підлітковому віці – це відчуття сексуальності, неусвідомлений потяг до протилежної статі. Тож наведені дивацтва героя оповідання, хлопчика-підлітка, закінчуються раптово, після зустрічі сам-на-сам зі знайомою дівчинкою на містку через яр. «А вона спокійнісінько обняла мене рукою. Я так здивувався їй сторопів, що мало не скрикнув. І тоді її тремтливі уста поцілували мене, але вже їй мої руки звелись обняти її, і все в мені здригнулося від безгучного крику. Мов зелений вибух, розляглася тиша. А мені аж дух забило [1, с. 579]».

Але те, що відбувається, сприймається героєм також дуже своєрідно: «Я знав, що це кінець. Я пропав. Від цієї хвилини буде все: дотики, їда, уроки мови, алгебри й логіки, рух і почуття, поцілунки й обійми – справжній вир життя, що підхопив мене й засмоктував у

свою глибочінь. Я знав, що гину без вороття. І не шкодував про це. А втім ні, таки шкодував, і сміявся, і плакав водночас, і не міг вдіяти нічого іншого, як обіймати її, кохати її, безоглядно й відчайдушно, всім збуреним своїм еством. Я би міг їй далі вести свою війну проти матері й батька, проти школи, проти їди, проти книжної мудрості, але не мав сили опиратися цій солідній отруті на моїх губах, цьому теплу в мене під руками, цьому незнаному запаху в ніздрях [1, с. 579]». Так закінчується дитинство.

Висновок. Наочна демонстрація процесу психологічного аналізу запропонованої ситуації з художнього твору надає змогу показати процес і результат його здійснення, полегшує залучення майбутніх практичних психологів до здійснення подібної процедури, актуалізує мотивацію до його опанування і надає необхідні знання та навички для проведення.

Література:

1. Бредбері Р. Одной неминущей весны // Марсианські хроніки. Повісті. Оповідання. / Р. Бредбері. – К.: Видво “Дніпро”, 1988. – С. 572-579.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО ПРЕСТУПНИКА

Аитов А.И., Бикташев Д.Р.

Студенты юридического факультета СФ БашГУ

Научный руководитель: старший преподаватель СФ БашГУ

Стуколова Л.С.

***Аннотация:** в представленной статье рассматривается особенность психики несовершеннолетнего преступника. Рассматриваются основные факторы, оказывающие большое влияние на формирование личности несовершеннолетнего лица.*

Ключевые слова: психика, несовершеннолетний, преступник, преступление.

***Annotation:** in the presented article the peculiarity of the mentality of a minor criminal is considered. The main factors that have a great influence on the formation of the personality of the minor are examined.*

Key words: mentality, minor, criminal, crime.

В настоящее время преступность несовершеннолетних, оставаясь одним из важнейших показателей криминогенной обстановки в государстве, традиционно привлекает внимание российских ученых и практических работников правоохранительных органов. Этот интерес не случаен, поскольку именно на подрастающее поколение обществом возлагаются надежды, связанные с дальнейшим развитием российского государства. Кроме этого, для подростков,

в раннем возрасте совершающих противоправные поступки, как правило, в дальнейшем исправление представляет значительную трудность, и в итоге такие подростки являются основным «резервом» для взрослой и рецидивной преступности.

Окружающая среда оказывает на несовершеннолетних большее негативное влияние, чем на взрослых. Это объясняется спецификой их возрастных особенностей. Разные авторы выделяют различные

психологические и возрастные особенности несовершеннолетних. Например, Ю.Р. Даниленко, С.В. Ерещенко среди таких особенностей выделяют не полностью выработанную, сложившуюся и укрепившуюся социальную направленность, небольшой социальный опыт, низкий уровень развития воли и чувства, слабый контроль своего поведения и эмоций [4, с. 105]. Большинство авторов склоняются к мнению, что преступность несовершеннолетних объясняется недостающим воспитанием, упущениями родителей, а также воспитанием детей в неблагополучных семьях, когда ребенок берет пример со своих родителей и родственников. В итоге психологическое становление личности происходит с некоторыми дефектами, формируется повышенная агрессивность, ненависть и озлобленность к окружающим. По мере взросления подростка такие негативные психологические качества реализуются через преступную деятельность.

Согласно законодательству РФ несовершеннолетними преступниками признаются лица, которым ко времени совершения преступле-

ния исполнилось четырнадцать, но не исполнилось восемнадцати лет (ст. 87 УК РФ).

Две трети правонарушений совершается несовершеннолетними в возрастных рамках от 16 до 17 лет. Оставшаяся часть преступлений – 14 – 15-летними подростками. Основная часть, то есть около 90% – это подростки мужского пола [4, с. 105].

Для данной категории лиц, с точки зрения психологии характерно: стремление к самоутверждению (главным образом в группе ровесников); демонстрация своего превосходства над ровесниками; стремление выделиться в своей группе; страх показаться «слабаком»; желание продемонстрировать свою «независимость» и «взрослость», что при неокончательном психическом и физическом становлении личности и отсутствии жизненного опыта приводит к неспособности критически оценивать происходящие события в жизни, неспособности критически относиться к своему поведению, что ведет к усилению влияния на подростка со стороны рецидивистов или прочих «сильных личностей». Подросткам также характерны та-

кие черты, как излишняя эмоциональность, импульсивность и неуравновешенность; резкие всплески грубости, зачастую приводящие к цинизму и безразличию к нравственным и правовым нормам, общественному правопорядку. У подростков отмечается сильная развитость чувства групповой солидарности, что подтверждает факт большой доли тяжких насильственных преступлений, совершаемых несовершеннолетними в группе. Так, 2/3 убийств совершаются несовершеннолетней группой разных возрастов (сверстниками, смешанной возрастной категорией в группе или в группе со взрослыми).

Из статистических данных ФСИН России следует, что более половины осужденных подростков воспитывались в неполной семье [5]. При этом во многих случаях отмечается отсутствие необходимых условий для надлежащего воспитания ребенка (алкоголизм в семье, ранее судимые родные, плохие жилищные условия и прочее). Как правильно такие подростки плохо учатся в школе, пропускают занятия и уроки, предкриминальный и криминальный характер проведения свободного времени.

Под влиянием алкогольного или наркотического опьянения несовершеннолетними в группе совершается большая часть преступлений. Так, только около 82% убийств совершается в таком состоянии [1, с. 19]. Более 50% несовершеннолетних правонарушителей составляют обучающиеся в образовательных заведениях и студенты; третья часть – подростки, не имеющие постоянного дохода.

В общем виде, всех несовершеннолетних правонарушителей можно подразделить на группы: случайный правонарушитель, к которым относят подростков, совершивших преступление под воздействием неблагоприятного стечения обстоятельств; вторую группу составляют неустойчивые – подростки, совершающие преступления под воздействием группы или со стороны взрослого лица; и, наконец, третья группа – злостные – для данной группы свойственны крайние формы пренебрежения нравственными ценностями, мнением окружающих, большая конфликтность и стремление к созданию провоцирующих ситуаций.

Знание характеристик личности и психологических качеств несо-

вершеннолетних дает возможность следователю уже на начальном этапе расследования не только выдвинуть обоснованные версии о совершении преступления именно подростками, но и эффективно проводить следственные операции, использовать наиболее оптимальные тактические приемы, налаживать психологический контакт и положительно влиять на несовершеннолетних правонарушителей в процессе расследования таких преступлений. Рассматривая личность, можно отметить, что в большинстве случаев преступления совершают так называемые «трудные» подростки.

Как уже было отмечено имеется множество отрицательных причин, способствующих формированию асоциального поведения подростка. В целом, выделяют две категории таких причин [3, с. 531]:

1) объективные (факторы, оказывающие влияние при формировании личности в микро и макро-социальной среде – семья, окружение);

2) субъективные (объем сложившихся идеалов, чувств, потребностей и нужд, состояние их развития и стабильности). Соглас-

но исследованию А.Т. Бекбулатовой и А.А. Кузнецова, если вовремя не удастся выявить отрицательной направленности личности, корыстных и прочих примитивных потребностей, то не будет дальнейшей возможности скорректировать их, заменив системой более содержательных, социально полезных мотивов, положительных результатов невозможно будет достичь [2, с. 78].

Таким образом, современное состояние подростковой преступности можно считать отображением преступности завтрашнего дня, а потому ее тенденции и показатели следует рассматривать как непосредственную угрозу безопасности будущего нашего поколения и государства в целом. В характере несовершеннолетних преступников присутствует асоциальное поведение, агрессивность, жестокость, эмоциональная тупость. Такие люди склонны к садизму и издевательствам над жертвой. Для несовершеннолетних, совершивших тяжкие преступления, характерен крайний эгоцентризм, стремление выделиться среди сверстников, среди своих в группе, стремление к быстрому

удовлетворению примитивных желаний, а также цинизм.

Литература:

1. Артюшина О. В. Криминологическая характеристика насильственной преступности в современной России // Вестник Казанского юридического института МВД России. – 2015. – № 2 (20). – С. 19.
2. Бекбулатова А.Т., Кузнецов А.А. Типы личности несовершеннолетних, совершающих грабежи и разбойные нападения // Юридическая наука и правоохранительная практика. – 2010. – №2(12). – С. 78-82.
3. Волынский А.Ф., Лавров В.П. Криминалистика. Учебник / А.Ф. Волынский, В.П. Лавров. – М.: Юнити-Дана, 2012. – С. 531.
4. Даниленко Ю.В., Ерещенко С. В. Профилактика жестокого обращения с детьми: практическое руководство. – Ростов-н/Д: Феникс, 2014. – С. 105.
5. Статистическая информация. Характеристика лиц, содержащихся в воспитательных колониях для несовершеннолетних // Федеральная служба исполнения наказаний: [сайт]. URL: <http://фсин.рф/structure/inspector/iao/statistika/Har-ka%20v%20VK/> (дата обращения: 25.06.2018).

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО ПРЕСТУПНИКА

Ионова А.М., Янбердин.Р.Р.

Студенты юридического факультета СФ БашГУ

Научный руководитель СФ БашГУ **Стуколова Л.С.**

Аннотация: В представленной статье рассматриваются личность несовершеннолетнего преступника. Помимо этого изучается его поведение в семье и социуме, причины преступного поведения.

Ключевые слова: преступность, антиобщественное поведение, моральные и правовые нормы поведения, характеристика личности, факторы и особенности.

Annotation: the article deals with the personality of a minor offender. In addition, his behavior in the family and society, the causes of criminal behavior is studied.

Keywords: crime, antisocial behavior, moral and legal norms of behavior, personality characteristics, factors and characteristics.

Преступность несовершеннолетних характеризуется взаимным влиянием отрицательных фактов внешней среды и личности самого несовершеннолетнего. В большинстве случаев преступление совершают так называемые «трудные» подростки. В ряде исследований отмечается, что для подростков-правонарушителей характерен низкий уровень развития познавательных и общественных интересов. На развитие идеалов такого подростка огромное влияние ока-

зывают сверстники, особенно старшие по возрасту, имеющие опыт антисоциального поведения. Личность подростка-правонарушителя обусловлена крайним индивидуализмом, склонностью исполнять свои желания несмотря на требования окружающих, а интересы его сосредоточены на видео, игровые и компьютерные клубы. Всё это происходит за счет ослабления эстетических интересов к чтению книг, к музыке, театру.[1, с.28]

К числу свойственных личностных особенностей несовершеннолетних, совершающих преступления, относятся и существенные изменения их нравственных и правовых ценностных ориентации. Что касается эмоционально-волевой сфере подростков, совершивших преступления, чаще всего фиксируются ослабление чувства стыда, равнодушное отношение к переживаниям других, несдержанность, грубость, лживость, отсутствие самокритики. [3, с.52]

Также особенным фактором является, существенный процент несовершеннолетних подростков, не учащихся и не работающих к моменту совершения преступления. Незанятость трудоспособного подростка работой или учебой имеет криминальное значение, так как лишает его возможности добывать честным путем средства к существованию, дает много свободного времени, которое может быть использовано им против интересов общества.

В абсолютном большинстве несовершеннолетний преступник – это лицо, обладающее привычками, склонностями, устойчивыми стереотипами антиобщественного поведения.

Для них характерны:

- постоянное проявление пренебрежения к общепринятые нормы поведения (сквернословие, появление в нетрезвом виде, приставание к гражданам и т.д.);
- ранние половые связи, половая распущенность;
- постоянные ссоры в семье, выражающиеся в конфликтах с родителями и другими членами семьи;
- манера присваивания чужого имущества в отношении более слабого и безнаказанность за содеянное. [4, с.44]

Подробное представление о личности требует выявления и ее положительных сторон. К положительным качествам, является дружелюбие, отзывчивость, заботливость, выражающиеся в отношениях с друзьями и некоторыми членами семьи. [4, с.89]

Таким образом, исходя из вышеперечисленного можно сделать вывод, что особенности и развитие несовершеннолетнего преступника зависит от таких факторов как: отрицательное влияние в семье и школе, экономический уровень населения, отрицательное влияние

неформальной группы сверстников, недостатки в организации трудоустройства. Подростковая преступность отражает общие закономерности преступности в целом и выступает в качестве подсистемы общей преступности, с которой органически взаимосвязана.

Список используемой литературы:

1. Антонян, Ю.М., Психология преступника и расследования преступлений [Текст] / Ю.М. Антонян, М.И. Еникеев, В.Е. Эминов. – М.:Юрист, 2010. –28 с.
2. Волкова, Н., Профилактика безнадзорности и правонарушений несовершеннолетних Законность [Текст] / О. Величко. М., 2000.
3. Личко, А.Е., «Делинквентное поведение, алкоголизм и токсикомании у подростков [Текст] / А.Е. Личко, Ю.В. Попов //– М.: Сфера, 2010 – 52 с.
4. Полтарыгин, Р.В. Профилактика преступности несовершеннолетних и молодежи (в условиях курортного региона) [Текст] / Р.В. Полтарыгин. – М., 2004. – 44-89 с.

ДО ПИТАННЯ ЩОДО КОНФЛІКТИЗАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ДНІПРА)

Грабовська І.М.

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник Центру українознавства філософського ф-ту КНУТШ, Київ, Україна

Ключові слова: Україна, український соціум, конфлікти, конфліктизація, громадянське суспільство, влада, місто Дніпро.

Попри всі негаразди та проблеми сучасного українського життя, один із «проривів», які вдалися українцям – це активізація та зростання громадянського суспільства. Про цей український феномен написано вже чимало: від наукової аналітики до пафосної есеїстики та сухої статистики. Цікавим є представленість цього феномена в сьогоднішні певних конкретних міст, містечок та сіл, де живуть та діють цілком конкретні «пересічні» громадяни. Саме діяльність небайдужих громадян створює реальну картину сучасної України.

Не можна не погодитись із твердженням тих дослідників, які вважають, що все ще «...на соціальне тіло і процеси в Україні зберігає значний вплив посткомуністична спадщина. Історичний крах тоталітарного проекту не означає ані

того, що зникли і подолані наслідки його панування, ані того, що суспільна свідомість повністю звільнилась з-під впливу тоталітарної ідеології; доречніше казати про живучість та інерцію дії деяких модифікованих тоталітарних ідеологем та схематик життя. Образно кажучи, крах тоталітарного проекту означав, що з руїн тоталітарного суспільства відлетів рухавший його *дух*, який по собі залишив створену тоталітарним пануванням *плоть* життєвої і соціальної повсякденності. Образно кажучи, зниклий *дух* залишив по собі *міазми* розкладу і гниття» [3, с. 263].

Вище наведені роздуми є приводом проаналізувати враження від одного із найбільших міст України – Дніпра (колишнього міста Дніпропетровськ), яке силою обставин стало майже прифронто-

вим. Місто за останні три роки перестало бути «совковим». Хоча спілкування з волонтерами та представниками низки громадських організацій Дніпра викликає деякі застереження. Багато хто з них стверджує, що ностальгія за СССР і минулим Дніпропетровська як багатого закритого міста, яке працювало на радянську «оборонку», ще і сьогодні створює поживний ґрунт для очікування «руського мира» частиною його жителів. До того ж у місті, начебто, все ще існує взорування на Москву.

Проте, коли заходить мова про воїнів, які захищають Україну від російського агресора на Сході, картина відразу змінюється. Адже саме Дніпро – один із найбільших волонтерських центрів України, не кажучи вже про лікарню імені І. Мечникова, яка, без перебільшення, є предметом гордості жителів міста. І до вояків у більшості жителів ставлення позитивне як до тих, хто не дав Дніпро перетворити на друге ОРДІЛО.

У місті значний вплив на масову свідомість має українська православна церква (теперішня назва української православної церкви московського патріархату), серед

фактів діяльності якої – відмова відспівувати загиблих воїнів АТО. У Дніпрі саме ця церква має дуже потужний вплив на своїх вірних, активно проникаючи у всі «пори» громади міста, навіть у вищі, витісняючи з кафедр світських викладачів. І це дуже небезпечно у ситуації гібридної війни з путінською Росією. У цій ситуації як позитивний можна оцінювати той факт, що активна громадськість міста не залишає поза увагою спроби «руського мира» впливати на життя Дніпра через церкву.

Цікавими є і думки представників громадянського суспільства Дніпра щодо влади міста. Багато хто з них вважає, що теперішньому меру міста Борису Філатову, який, чи всерйоз, чи жартома, заявив, що він встановлює у Дніпрі «просвещенную личную диктатуру», не притаманний український патріотизм. Він оточує себе друзями-олігархами, дехто з них є особистостями кримінальними. Скандаліне призначення дніпропетровського «беркутівця» часів Євромайдану Андрія Ткаченка керівником «Муніципальної поліції», а також призначення заступником мера міста колишнього

кримського «регіонала» Михайла Лисенка та затвердження радником Ігоря Федотова, якого вважають колишнім довіреним одіозного кримінального авторитета Юри Єнакієвського, ставлять на карбованні Дніпра представники громадянського суспільства. Та найбільше незадоволення місцевих активістів викликає факт радикального небажання очільника міста та інших представників влади у Дніпрі співпрацювати з громадянським суспільством. Саме цей факт громадські активісти Дніпра вважають демонстрацією політичної близорукості керівника міста, який любить називати себе «реальним політиком».

Як стверджують сучасні політологи, саме так званий «третьій сектор» – сукупність добровільних організацій, стимулюючих активність суспільства, сприяє плідному співробітництву громади з державними органами та розвитку «демократії участі». У всьому цивілізованому світі відбувається активний перехід від представницької демократії до демократії участі. Тобто, з громадянським суспільством потрібно співпрацювати, а не конфліктувати [1].

Загалом же, враження від теперішньої ситуації у місті Дніпрі досить складні і суперечливі. Одне є самоочевидним: тут, на відміну навіть від Києва, потрібно мати мудрість та вправність, щоб не спровокувати громадянський конфлікт. І такі зусилля повинні докласти усі сторони: як влада, так і представники громадянського суспільства. Бо, зокрема, і від цього буде залежати позитивна відповідь на запитання, яке поставив відомий західний аналітик Е. Лукас: «Чи збережуться політичні свободи, верховенство права і євроатлантична орієнтація?» [2, с. 15].

Література:

1. Див., напр.: Грабовська І.М. Громадянське суспільство як один з вирішальних факторів консолідації українства постколоніального періоду // Грані. Науково-теоретичний альманах. – Т. 20. – №2 (142). – 2017. – С. 87 – 91; Грабовская И.Н., Талько Т.Н. Роль антикоррупционных практик гражданского общества в преодолении кризиса украинской вузовской и академической науки // Кадровая і антикарупційна палітыка як фактары развіцця грамадзянскай супольнасці: зборнік навуковых прац Міжнар. навук.-практ. канф., Магілёў, 24–25 мая 2018 года / Маг. дзярж. ун-т харч. ; уклад.: І. А. Пушкін, Ю. М. Бубнаў; рэдкал.: Ю. М. Бубнаў (адк.

- ред.) [і інш.]. – Беларусь, Магілёў: МДУХ, 2018. – 275 с. – С. 147 – 151.
2. Лукас Е. Нова холодна війна. Як Кремль загроєжує і Росії, і Заходу. – К.: Темпора, 2009. – 488 с.
  3. Шамрай В.В. Модерне суспільство: від ліберальної і тоталітарної утопій до мережної соціальності: Монографія. – Київ: НАН України, 2015. – 306 с.

УКРАЇНСЬКИЙ МЕНТАЛІТЕТ: ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ

Прокопчук Т. Р.

студентка гр. МЕН-17.

Марченко В. О.

к.і.н., доцент кафедри філософії та політології

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Ключові слова: менталітет, український народ, цінності, самовизначення.

У загальному розумінні, менталітет – це система переконань, уявлень, поглядів та цінностей властива соціальній або етнічній групі, нації і народу. Він передбачає відтворення сукупного досвіду надбаного попередніми поколіннями [5, с. 133]. Відповідно кожна група, кожен народ мають свій власний, особливий менталітет, який вирізняє їх з поміж усіх інших.

Костомаров М. вважав, що географічне положення та історичні умови мають широкий вплив на індивідуальне психологічне формування нації, що в результаті і підтвердили багаточисельні українські та зарубіжні науковці [4, с. 14]. Як зазначає Стражний О. український менталітет, разом із загальною українською культу-

рою, формувався протягом тисячоліть, він бере своє коріння ще з палеоліту [11, с. 13]. На протязі усього цього часу поступово формувався фундамент менталітету українців. Історія народу та оточуюче його довкілля формували своєрідний характер українського народу.

Розкриття психологічного характеру народу полягає у розкритті його найбільш яскраво виражених соціально-психологічних рис. Якщо взяти будь яку з цих соціально-психологічних рис окремо, можна зрозуміти, що вона не є особливою, притаманною лише одному конкретному народу. Унікальною може бути лише сукупність цих рис – структура психологічних особливостей нації [6, с. 105].

Для національного характеру українського народу притаманні такі риси як любов до свободи, відчуття власної гідності, незалежність та індивідуалізм. В українцях також розвинутий демократизм, шанобливе ставлення до жінки та щира повага до батьків і старших людей в цілому. У житті українців важливу роль займає їх емоційність, яка часто переважає над волею. З одного боку це вирізняє в українцях таку рису як щирість, з іншого – запальність часто призводить до непоправних помилок. До позитивних рис і якостей українського національного характеру також слід віднести високі культурні та соціальні інстинкти, прагнення до справедливості, гостинність, працелюбство, прагнення до освіти, ідеологізація минулого народу та його міфологізація, мужність, чуйність та здоровий оптимізм [11, с. 283-286].

Водночас, у будь якого народу є як позитивні, так і негативні риси. Для українців це відокремленість, мрійливість, схильність до анархізму, неузгодженість між словами та справами, імпульсивність.

Більшість негативних рис з'явилися в психологічному пор-

треті української нації через панування інших держав на території України. Це викликало у людях сильний протест і формувало схильність до анархізму. Але з іншого боку такі історичні передумови формували і позитивні риси українців, такі як жага до свободи, особиста незалежність, здатність протистояти незгодам.

Панування чужинців на території України також підсилило в українцях любов до рідної землі і власного дому, яка й так займала особливе місце у психологічному характері народу через наявне природне середовище.

Лісостеп, степ та ліс, в умовах яких з давніх-давен жили предки українців, спричинили відповідний цьому середовищу спосіб життя, визначили характер життєдіяльності людей, особливості їх взаємовідносин та специфічні риси національного менталітету [12, с. 5]. Такими рисами наприклад є терплячість, довірливість, ґрунтовність та почуття вдячності.

Досить м'який клімат, родюча земля, багатство природних надр та водяних і лісових ресурсів зумовили відсутність у людей, які жили на території України, агресивності,

прагнення до захоплення інших земель. Навпаки, все це формувало толерантність стосовно сусідів, але виключно тих, які не посягали на їхню територію. Завдяки історичним, і природним умовам в українців сформувалося зворушливе ставлення до рідної землі, яку вони ретельно охороняли.

Життя у таких сприятливих і щедрих на ресурси природних умовах унеможливило побудову суспільства на засадах жорстокості, нормативності і педантичності, спрямованих на розширення власної території та примноження багатства загарбницьким шляхом. Навпаки, це допомагало людям зосередитися на тому, що було у них самих. Це теж стало елементом формування любові до власної землі, а також культу родини і певної згуртованості. До того ж таке довкілля сформувало в людях розуміння необмеженості можливостей самовиявлення, самовдосконалення і визнання природного авторитету. Життя поза природою, без дотримання її законів, у цілому без опори на неї не уявлялося можливим. Природний добробут спонукав людину створювати добробут навколо себе.

Особливу роль у житті українців відігравала родина. Вона займала велике місце у житті кожного українця і певним чином формувала його світогляд. Серед основних рис української родини є повага до батьків, демократичні відносини між членами родини, спільна праця, взаємодопомога тощо [3, с. 73].

Постійна міграція численних народів зумовила поєднання толерантності з негативним ставленням однієї етнічної групи до іншої, зокрема недовіру, ворожість українців стосовно чужинців. Але незважаючи на це міграційні процеси формували в українцях, з одного боку пасивне сприйняття цінностей інших народів, а з іншого – використання цих цінностей задля збереження та вдосконалення власних надбань [10, с. 30].

Також слід зауважити значущу роль мови у формуванні української ментальності. Її важливість у формуванні будь якого народу визнавали як великі історичні постаті, як Д. Овсянико-Куликовський, так і сучасні дослідники, такі як Л. Бородицькі. Для підтвердження цієї тези можна навести наступний приклад: порівняємо деякі українські слова з іншомовними (найкра-

ще це буде видно на прикладі порівняння української та російської мов), звернувши найбільшу увагу на первинне походження слів, яке певним чином формує світогляд людини, яка говорить цією мовою:

1) українська «лікарня», тобто те місце, де лікують і російська «больница», тобто там, де «болеют» (хворіють);

2) українська «наречена», тобто призначена лише для когось конкретного вищими силами, і російська «невеста» тобто «невесть кто» (невідомо хто).

Отже, менталітет формується за участі багатьох зовнішніх чинників та умов, які по своєму впливають на його творення. Це довготривалий і складний процес. В Україні сформувався свій унікальний менталітет, з притаманним лише йому набором рис та особливостей, серед яких найяскравіше виділяються жага до свободи, любов до землі, шанобливе ставлення до жінки та в цілому возведення установки «свобода-земля-родина» у ранг культу.

Список літератури:

1. Баронін А. С. Етнічна психологія / А. С. Баронін. – Київ: Тандем, 2000. – 264 с.
2. Беседіна Т. П. Специфіка української ментальності: мовний аспект / Т. П. Беседіна // Наука. Релігія. Суспільство. – 2000. – № 2. – С. 4-9.
3. Гнатенко П. І. Український національний характер / П. І. Гнатенко. – К.: «ДОК-К», 1997. – С. 73-93.
4. Костомаров М. І. Дві руські народності / М. І. Костомаров. – Режим доступу: <http://ukrclassic.com.ua/katalog/k/kostomarov-mikola/1656-mikola-kostomarov-dvi-ruski-parodnosti> (Дата звернення: 1.06.2018).
5. Крисько В. Г. Словник-довідник з соціальної психології / В. Г. Крисько. – Видавничий дім «Пітер», 2003. – 415 с.
6. Кривонос І. В. Місце національного характеру серед інших етнопсихологічних понять / Кривонос І. В. // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 2 – С. 105 – 116.
7. Кульчицький О. Ю. «Риси характерології українського народу» / О. Ю. Кульчицький // Енциклопедія Українознавства. – Мюнхен -Нью-Йорк, 1949. – Том 2. – С. 708 – 718.
8. Ларцев В. С. Формування української особистості: духовно – ментальні фактори в контексті сучасності / В. С. Ларцев // Наука. Релігія. Суспільство. – Донецьк: Наука і Освіта, ІПШ, 2002. – №1 – С. 3-12.
9. Нечуй-Левицький І. С. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології // І. С. Нечуй-Левицький. – К.: Обереги, 1922. – 88 с.
10. Овсянико-Куликовський Д. Н. Психологія національності / Д. Н. Овсянико-Куликовський. – Петербург, 1922. – 38 с.

11. Стражний О. С. Український менталітет: ілюзії, міфи, реальність / О. С. Стражний. – Київ: Книга, 2008. – 366 с.
12. Толстоухов А. В. Вплив природи на процес формування української ментальності / А. В. Толстоухов, С. П. Стоян // Філософія природи: монографія. – К., 2006. – С. 146-166.

STUDYING THE IMPACT OF VIGITRIL ON THE THRESHOLD OF PATIENT SENSITIVITY IN RATS

Sultanova R.Kh, Tulaganov R.T., Allanazarova M.K., Tursunova L.I.
Tashkent State Dental Institute

Background. Bismuth preparations (primarily bismuth tetracycline) can be used as the main component of the eradication anti-*Helicobacter pylori* regimen as the second (and in some cases the first) line, as a monotherapy in the treatment of acute infectious diarrhea (particularly traveler's diarrhea), as well as some chronic diseases of the intestine (postinfective IBS, lymphocytic and collagen colitis). Short (4-8 weeks) courses of therapy with bismuth preparations are well tolerated, safe and do not cause serious side effects.

To date, the increasing demands on the quality of drugs, lead to the need to study the pharmacological significance of the threshold painfulness when using the coordination compound bismuth (III) with histidine called "Vigitril" in experimental animals.

Methods of research. Experiments were carried out on 24 rats, weighing 145-173 grams, of both sexes. In these animals, the threshold of pain sensitivity was previously de-

termined by mechanical stimulation of the tail in rats. Then the animals were divided into 3 groups of 8 pieces: 1-group, intact, which introduced distilled water in the appropriate volume; 2-group, experimental, who received the study drug at a dose of 25 mg / kg 45 minutes before the start of the experiment. Group 3 under similar conditions received denol at a dose of 25 mg / kg. After the drug was administered, the animal was monitored for 5 hours. At the same time, the pain sensitivity threshold was measured every 60 minutes. The degree of analgesic effect was assessed by the difference in the initial pressure carried by the animals prior to the administration of the test preparation and the mechanical pressure carried by the rats at the height of the analgesia. The degree of mechanical pressure was conventionally denoted in centimeters [1, 2].

Results. It was found that the threshold of pain sensitivity in intact animals was kept the same as before

the introduction of distilled water. After 45 minutes under the influence of vigitryl at a dose of 25 mg / kg the threshold of pain sensitivity to the control group clearly increases by 33%. The analgesic effect of the drug lasted more than 2 hours. Under similar conditions, the threshold of pain sensitivity after the administration of De-nol at a dose of 25 mg / kg rises from the baseline by 33.5% and lasts for 2.5 hours.

Conclusion: the studied preparation of vigitryl has a noticeable analgesic effect. Vigitryl on the analgesic

effect is not inferior to the pain-killing effect of De-nol.

References.

1. Guide to the experimental (preclinical) study of new pharmacological substances / Under the general editorial-member of the RAMS correspondent, Professor RU Khabriev.-2 ed., Pererab. and additional.-M., Public Corporation "Medicine", 2005. – 13-774
2. Collection of methods of clinical laboratory research, Ed. Yunuskhodjaeva A.N. -Tashkent, 2000.-T.2. P. 703.
3. Gilster J, Bacon K., Marlink K. et al. Bismuth subsalicylate increases intracellular Ca^{2+} , MAP-kinase activity, and cell proliferation in normal human gastric mucous epithelial cells // Dig. Dis. Sci. – 2004. – Vol. 49.-P. 370-378.

UDC: 632.7

**TESTING OF THE PREPARATION OF THAIMS AGAINST
THE BLUEBERRY HERBS**

Rahmonova Madina,doctorate, Andijan Agricultural Institute, Uzbekistan

---

Abstract: *In this article, data on the use of the new modern drug Taishchin (500 g / kg) of v. The test of this insecticacaricide was carried out in the Andijan branch of the Scientific Research Institute of Horticulture and Viticulture. Academician Mahmud Mirzaev, Izboskansky district of Andijan region of Uzbekistan. The biological efficacy of this drug was 95.2%.*

Key words: apple moth, insecticides, Taishin (500 g / kg) vd, biological effectiveness of application.

INTRODUCTION. First, the use of the chemical method leads to environmental pollution, toxic effects on other living organisms, including humans, the destruction of useful fauna. In addition, prolonged use of chemical products leads to the acquisition of resistance to pesticides in pests. That reduces the expediency of their application, therefore, a separate task for plant protection specialists is to optimize the use of chemical means for combating harmful objects, including expanding the range of more effective drugs with a minimal negative effect, which includes the rapid disintegration of the active substance and selectivity for to a harmful object.

LITERATURE REVIEW. Leaflets are one of the main pests of apple trees in orchards. In the spring period, the main importance that should be paid attention to when protecting apple orchards is the fight against them [2]. Particularly difficult is the assessment of the phytosanitary situation for this group of pests in the summer. With a high degree of tree lining, it is difficult to detect egg laying [5]. Data on the biology, distribution and severity of the apple moth can be found in the specialized literature [6]. The main place in the systems of protecting the garden from pests is still occupied by the chemical method. However, recently in gardens where regu-

lar use of the same chemical preparations, the emergence of resistant to them populations of harmful species, especially to pyrethroids [3], [4]. According to VPVasilyev, IVLivshits [1], as a result of pest development, the yield of trees can be reduced to 50%.

PLACE AND METHODS OF RESEARCH. Insecticide Taishin (500 g / kg) v.d. (Russia) experienced in 2017 in the apple-tree Andijan branch of the Scientific Research Institute of Horticulture and Viticulture. Academician Mahmud Mirzaev, Izboskansky district of the Andijan region, located in the foothill zone of farming. The gardens were laid 8 years ago, apple trees of the Golden Delicious variety. The treatments were carried out using a knapsack sprayer OPP-12, with a design flow rate of 1000 l / ha. The experiments were carried out in the morning hours, from 7 to 8 hours, when the air temperature did not exceed 28 ° C and the wind speed was 1 m / sec. Against the apple mullet processing was carried out in a double sequence, the first treatment was conducted on June 5, and the second on June 28.

RESULTS OF EXAMINATION. Insecticide Taishin (500 g / l) v.d. against lepidopterous pests on apple

trees were tested in the Andijan region, the drug with the active substance, clotianidine, is used for the first time in the territory of Uzbekistan. With the use of the preparation of Taishchin against the apple moth, the rate of 0.03 kg / ha consumed reduced yield damage by 86.6%, and gross – 83.3%. At a rate of 0.045 kg / ha, yield damage was reduced by 90%, and gross yield by 85.7%, with a rate of 0.06 kg / ha, these rates were already 93.8% and 91.1%, respectively, and the maximum tested rate of discharge – 0.08 kg / ha, the reduction in damage to the removable crop was 95.2%, and the gross yield – 92.3%. For comparison, in the reference version, where the preparation of Ciperfos was used, 55% of the ae. at a rate of 1 l / ha reduction in damage to the harvest was 88.7%, and gross – 85.9%. Taking into account these indicators, we recommend to continue testing the preparation of Taishin in production conditions in the rates of flow of 0.03-0.045 and 0.06 kg / ha. Continuation of the tests at the rate of flow of 0.08 kg / ha is not considered expedient, since lower consumption rates have also given high efficiency.

CONCLUSIONS. 1. As a result of our studies, we can draw the following

conclusions: insecticide Taishchin (500 g / l) vd. showed a high efficiency on apple against the apple moth in the rates of flow of 0.03-0.045-0.06 and 0.08 kg / ha.

2. The preparation form is convenient in use, when mixed with water, quickly forms a working mixture without a sharp odor. After treatment on trees of apple trees in the given norm phytotoxicity was not found.

3. We recommend to continue the tests by means of production tests of the drug Taishchin (500 g / l) vd. on the apple tree against the apple moth in the rates of consumption of 0.03-0.045-0.06-0.08 kg / ha.

References

1. Vasiliev VP, Livshits IV Pests of fruit crops. – M., Kolos, 1984. – c. 192-209.

2. Kolesova DA, Chmyr PG The system of protection of apple orchards in TSCHR. // Protection and quarantine of plants. – No. 7, – 2000. – p. 33-35.
3. Ryabchinskaya TA, Kharchenko GL Insecticides in the garden. // Protection and quarantine of plants. – № 3, – 2002. – p. 51-53.
4. Ryabchinskaya TA, Kharchenko GL Who threatens the gardens today. // Protection and quarantine of plants. – № 7, 2006. – p. 20-22.
5. Ryabchinskaya TA, Kharchenko GL Lepidoptera pests of fruit crops // Protection and quarantine of plants. -№4, 2000.-c.37-38.
6. Yakhontov V.V. The mouth of Osiyo kislokk hlagali ekinlari va masulotlarini zarakunandalari va ularga qarshi kurash choralali. Toshkent – 1962. – 282-305 b.
7. Insecticide, acaracid, biologist phaole modalar va fungicidlarni sinas b'yicha of services karsatmalar (II-Nashir). Toshkent-2004. -37-38 b.

COLLECTIVE COOPERATION: IN THE EXAMPLE OF INTEGRATING THE CENTRAL ASIAN DIPLOMACY

Saidamirkhan Makhmudov,

NUUZ, faculty of history 1st course of master degree in Public

Administration and Local Self-Government department +99890 805 37 77,

saidamirxon.mahmudov.1994@mail.ru

Аннотация

В статье обсуждается роль Республики Узбекистан в регионе Центральной Азии и ее реализация обещающих реформ. Вопрос о сотрудничестве и сотрудничестве, осуществляемых в регионе, обсуждается отдельно. Он также содержит необходимые рекомендации и рекомендации по энергетике, экспорту-импорту, уникальному рынку, логистике и туризму.

Ключевые слова: Центральная Азия, интеграция, дипломатические отношения, энергетика, экспорт-импорт, логистика, туризм, интеграция стран Центральной Азии, план ГОЭЛРО, единая логистическая и туристическая линия.

Annotation

The article discusses the role of The Republic of Uzbekistan in Central Asian region and its implementation of promising reforms. A comparative analysis of the issue of integration of the Central Asian region into the case of European countries has been discussed. The issue of the cooperation and cooperation that are being carried out in the region are discussed separately. It also provides necessary recommendations and recommendations on energy, export-import, unique market, logistics and tourism.

Key words: Central Asia, integration, diplomatic relations, energy, export-import, logistics, tourism, integration of Central Asian countries, plan GOELRO, single logistics and tourism line.

Taking into account international common goal and strategy. This can experience, languages, religions, cultures are closely interconnected in the be seen in the example of many prominent international organizations. For

example: the United Nations, the European Union, the Shanghai Cooperation Organization, the Commonwealth of Independent States, the Organization of Islamic Cooperation, and so on[1]. All of the international organizations which is mentioned above have their clear goals and priorities, in short, they have identified trends. Members of the Organization try to establish mutually beneficial relations with each other.

Today, the world makes the countries to unite under the same slogan. In the globalization process, global realities are worrying not only of the countries of the world, but also the people who live there. All kinds of terrorism, religious extremism, fanaticism, sectarianism, drug trading, cybercrime, geopolitical struggles, national and ethnic conflicts have been affecting the state system and makes a danger position in people life.

At present, the idea that trying to keep their word in the world with nuclear weapons is outdated. Today, the term «third-handed haughtiness» has appeared, and the disgusting things that he does is can't reach of the human mind.

To avoid such a materialistic and moral frustration, to counteract such

abominable habits, to accelerate joint cooperation, to unite, «refusing to look at us or not,» ultimately leads to any threats, shaping the immune system, and maintaining the shared interests are one of the key issues on the agenda of each developing country.

One of the prominent international organizations, the European Union is now a major international association. The Alliance has many aspects of its structure. When applying to the official website of the European Union, we should pay attention to the one page. This regulatory document, known as «common vision a unified approach: a strong Europe, the European Union's global strategy on foreign and security policy» [2], is the strategic plan for the future of the European Union in the period of globalization. The views expressed by the European Union High Representative for Foreign Affairs and Security Policy and Deputy Chairman of the European Commission, Federico Moggerini, reflect the main objective of the strategic program.

It notes that the European Union's foreign policy strategy is not only about combating terrorism through military development but also by creating new jobs in the region, ensuring

employment, establishing and developing open societies, also promotes cooperation in the field of enlightenment. Federico Mogeri explains in the introduction to the strategic program: «My neighbor's or the inability of my partner has impressed us with our inability. We call it a call for the twenty-first century, and this will certainly serve a 70-year peace in the near future» [3]. As it is evident, the European Union has started to build and implement this roadmap to the twenty-first century.

Let's pay attention to the Central Asia, without departing from the topic. The crossroads connecting the East to the West are in the center of attention of the world's people in the region which are rich with more than 70 million human resources, gold, gas, oil, uranium, molybdenum, coal, and other minerals. People whose forces have been trying to turn their huge landmarks into an area of testing for weapons of mass destruction, which seeks to exploit their natural resources by putting their geopolitical goals, and eradicating the peaceful life of peaceful nations, also repeatedly tried to put an end to the stable life in Central Asia. However, the real danger, is increasing step by step. In order

not to be a victim such a tragic situation, and continue progressing, diplomatic relations serve as an important factor.

It is well known that 2017 was one of the most significant year in the history of our country. President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev delivered a speech at the 72nd Session of the United Nations, which is a world-renowned organization in New York, USA, September 19-21, 2017 [4]. This was a very important international event that took place after Shavkat Mirziyoyev's presidency. A series of global challenges, the issue of spiritual protection of young people, deep study of our holy religion in the right direction and its inclusion in the consciousness of young people was a main topic of the lecture. Just three days after that lecture, on September 22, the "Washington Post" newspaper published a positive opinion on Shavkat Mirziyoyev's program and pointed out that it can be a good example to other worldwide plans [5]. Shortly afterwards, an international conference on «Central Asia: A Single History and Common Future, Sustainable Development and Cooperation» was organized in Samarkand on November 10, 2017 [6].

Shavkat Mirziyoyev, the High Representative of the European Union for Foreign Affairs – Federico Moggerini, UN Resident Coordinator for Political Affairs Miroslav Yencha and representatives of several international organizations made a speech in the conference. A number of proposals about the future plans of Central Asia were presented and discussed at the forum for the participants. Head of our government Shavkat Mirziyoyev addressed in his speech to pay attention a road map for six important priorities.

Based on the internationally recognized and experience of Uzbekistan, we can say that the role of sound diplomacy in the development of the international image of our state is remarkable. In this regard, it is desirable to promote a number of priority programs in the Central Asian region.

In conclusion, it is necessary to consider a number of proposals on a number of sectors in order to address the potential problems of Central Asia today, based on the rapid integration of Central Asia.

Central Asia is a highly irrigated area with a very complex structure. The conventional river flows and river water are used in the state. That is,

Kyrgyzstan and Tajikistan, where the river Uzbekistan begins, Turkmenistan and Kazakhstan uses river water. If the ideas put forward at the Forum held in Samarkand actually reflect its potential, then the Central Asian region will take a major step forward in the next 10-15 years. There are many new economic zones. The heart of the manufacturing industry and the basis of the economy is energy industry can come across to problems. As for the conditions of Uzbekistan, today there are sufficiently many problems with electricity. There are some problems between the material and technical base of the energy sector and the system.

It is well known from the history that in 1918 the “GOLERO” plan [7] was developed and implemented in the RSFSR. Till today, the existing electricity system in the region is based on a system that has been established 100 years ago. From this point of view, it is essential to establish a coherent cooperation in the field of energy with neighbor country which can answer all requirements. It is desirable to set up Central Asia’s Common Electricity Line. By doing so, countries in the region will have high potential for industrial produc-

tion. Of course, there are many projects that can be used extensively with alternative energy. However, the efficient use of natural energy resources not only benefits the industry, but also useful for the agrarian sector.

It is necessary to form a "single market" in the region. By strengthening of the security system of the borders help to enhance the export-import potential and help the efficient use of regional resources. Economic integration of neighboring countries in certain areas will further promote close cooperation not only in economic, but also in cultural and humanitarian spheres.

It is necessary to create a map of unique "logistics lines" in the region. Of course, logistics service is a special area in developed countries today. This will not only lead to domestic trade, but also to the development of foreign trade. Countries in the region are a kind of gateway to enter into some of the world's fastest-growing or fast-developing countries. The single logistics line will be built around the world by four means of auto products, various foodstuffs, all kinds of industrial products, light and industrial products, semi-finished raw materials came through Kyrgyzstan to China

and its neighboring regions, Kazakhstan through Russia and through its corridor to Eastern Europe, via Turkmenistan through the Caspian to the Mediterranean Sea, through Tajikistan to Pakistan, and to India, through Afghanistan to Iran and Iran through the Persian Gulf and adjacent areas, and accessible goods in these regions are cheap and optimal prices.

It is desirable to create the only «tourist line» in Central Asia. Given the experience of developed countries, for example, Germany, England, France, the Netherlands and the United States do not have huge resources on natural resources, their tourist potential and service are highly developed. For example, France is visited by more than 70 million tourists a year, bringing it to the state of 32.78 billion euros a year. Or, in the Gulf, the UAE, Qatar, Saudi Arabia, as well as large oil reserves, are now building huge tourist complexes, investing huge amounts of resources to further develop their tourism potential. The mega constructions of the UAE in Abu-Dhabi, Dubai, Qatar's Doha city, and the Ar-Riyadh of Saudi Arabia can be example for this. Tourist services in these countries make billions of dollars a year. Countries in Central Asia also have unique tourist opportunities. The

general use of these opportunities is a good idea to develop and build a “Central Asian Tourist Line” project, which will represent the tourist interests of Central Asian countries in the future in order to create a unique tourist climate in the Central Asian region. This project will have a significant impact not only on the tourism activities of the countries, but also in the transport communications system.

If the necessary measures are taken into account in the light of the above-mentioned proposals the Central Asian integration will become a special stimulus in the world as a promising development model in the near future. Of course, the role of Uzbekistan in this regard can be the leading state in the region. This will serve as a driving force in the formation of a unique image of Uzbek diplomacy.

THE LIST OF USED LITERATURE:

1. Usmonov Q. – History of Uzbekistan. T.: “O’qituvchi”, 2012, 247-253pp.
2. “common vision a unified approach: a strong Europe, the European Union’s global strategy on foreign and security policy”
3. Global strategy of European Union. Introduction. <https://eeas.europa.eu/...ru/.../Глобальная%20стратегия%20Европейского%20>
4. Союз <https://eeas.europa.eu/>
5. the speech of the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev at the 72nd Session of the United Nations <http://uza.uz/uz/politics/o-zbekiston-prezidentishavkat-mirziyoyev-bmt-bosh-assambley-20-09-2017>
6. UzA – The speech of the President of Uzbekistan at the 72nd Session of the UN General Assembly, in the eye of the world mass media/http://uza.uz/uz/politics/o-zbekiston-prezidentining-bmt-bosh-assambleyasi-72-sessiyas-22-09-2017?ELEMENT_CODE=ozbekiston-prezidentining-bmt-bosh-assambleyasi-72-sessiyas-22-09-2017&SECTION_CODE=politics&print=Y
7. Shavkat Mirziyoyev: “Central Asia: A Single History and Common Future, Sustainable Development and Cooperation” <http://uza.uz/uz/politics/o-zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyoyevning-s-10-11-2017>
8. Hidoyatov G. – World history. T.: “O’qituvchi”, 2006. p-23

ЛЕЧЕНИЕ ХРОНИЧЕСКОГО БОЛЕВОГО СИНДРОМА

Абдашимов З.Б., Касымов А.Ш.

Ташкентский Государственный стоматологический институт

Патологические состояние и заболевание, сопровождающиеся скелетно-мышечной болью (СМБ), представляют собой одну из главных проблем современной медицины. Это состояние – причина страданий и нарушения социальной адаптации для миллионов людей планеты, одна из наиболее частых причин кратковременной и стойкой потери трудоспособности, значительное бремя как для общества, так и для государства, связанное с затратами на диагностику, терапию и реабилитацию пациентов [13]. После кардиоваскулярной и онкологической патологии хронические болезни суставов и позвоночника являются важнейшей причиной инвалидизации. По данным Насоновой В.А. и соавт. и Балабановой Р.М., Эрдеса Ш.Ф., за 2012–2013 гг., число пациентов с нозологическими формами, относящимися к XIII классу МКБ, составило 16,5 млн [1,12].

К основным нозологическим формам, сопровождающимся СМБ, относятся неспецифическая боль в

спине (НБС) или боль в нижней части спины (БНС), остеоартроз (ОА) и ревматическая патология около-суставных мягких тканей (РПОМТ) – тендиниты, бурситы, теносиновиты разной локализации. Эти заболевания широко распространены в современной популяции, и их терапией занимаются терапевты, ревматологи, неврологи, травматологи-ортопеды и физиотерапевты. Их общность связано с наличием болевого синдрома.

Боль – наиболее часто встречаемое и негативно влияющий на качество жизни, сложное как клинической, так и патогенетической точки зрения и требующего оказания помощи состояние. Вполне очевидно, что практически нет людей, которые бы в течение жизни не испытывали в той или иной степени ощущение боли, который явилась одной из основных причин обращения к врачу. Ее отрицательное влияние проявляется не только на пациентах, но и на их ближайшем окружении. Проблема боли из-за большой распространенно-

сти и многообразия форм настолько важна и значима, что во многих странах для лечения больных с острыми и хроническими болевыми синдромами созданы специализированные противоболевые центры и клиники [9].

Статистика показывает, что более 80% больных с жалобами на боль обращаются к неврологу, 61,8% – к терапевту, 20,5% – к гинекологу, 17,9% – хирургу, 10,4% – ревматологу, 4,6% – гастроэнтерологу [13].

Боль является своеобразным сигналом о возникновении в организме тех или иных нарушений и различается по интенсивностью, локализацией, длительностью. Боль бывает острая и хроническая. При возникновении альтерации в организме человек ощущает острую боль, как биологический сигнал о повреждении органов и тканей. По мнению Вейна А.М., Авруцкого М.Я. [4], хроническая боль – это сигнал о устойчивых функциональных изменениях в организме после повреждения, что позволяет рассматривать ее как самостоятельную болезнь. С точки зрения механизма развития различают ноцицептивную и невропати-

ческую боль [5]. Кожа, подкожная клетчатка, надкостница, суставы, мышцы, внутренние органы богато представлены ноцицепторами. Под действием химических альгогенов таких как брадикинин, субстанция Р, простагландины и др., а также механическими и термическими стимулами они активируются. При этом из этих рецепторов поступают сигналы в центральную нервную систему через структуры спинного мозга. Тем самым формируется болевое ощущение характерное для ревматических заболеваний, при которых боль принимает хронический характер. А при прямом повреждении периферической или центральной нервной системы возникает невропатическая боль. Этот разновидность боли чаще всего встречается при диабетической, постгерпетической полиневропатии, туннельной невропатии и относится к компетенции неврологов [14].

Заболевание, сопровождающихся болевым синдромом, в современном мире постоянно растет. По данным Coda B.A., Bonica J.J. (2001), около 40% визитов к врачу общей практики обусловлены слабой и умеренной болью, а более 70% об-

ращений в отделений неотложной помощи связаны наличием у пациента интенсивной боли. А боль в спине является второй по распространенности причиной посещения врача [28]. В 2011 г. 28,4% опрошенных взрослых американцев сообщали о боли в нижней части спины (БНС) [28]. А по данным других исследований в США, в 2011 г. было зарегистрировано 116 500 000 случаев БНС и боли в шее, а к 2021 г. их число может достигнуть 128 500 000 случаев, что рост составляет 10% [23]. В России в структуре общей заболеваемости населения болезни костно-мышечной системы (БКМС) после болезней системы кровообращения и органов дыхания, занимают 3-е место [16]. Действительно, пациенты, страдающие скелетно-мышечной болью, составляют важнейший контингент лиц, обращающихся к врачам общего профиля и представителям отдельных медицинских специальностей. По данным анкетирования 2102 врачей в России и странах СНГ, проведенного в исследовании КОРОНА-2, на приеме у ревматологов на этих пациентов приходится более 90%, у неврологов – 54,2%, у травматологов –

60,0%, у врачей общего профиля – 34,3% [6]. При этом с 2003 по 2007 г. показатель встречаемости БКМС в России вырос на 23,9% [2]. По данным некоторых авторов 20% взрослого населения в России страдает от периодических повторных болей в спине длительностью от 3-х и более дней и это состояние наиболее часто встречается среди лиц от 30 до 45 лет [3,9]. При длительности боли в спине в течении менее 6 недель, как правило, говорят об острой боли, при длительности последней от 6 до 12 недель – об подострой боли и при длительности 12 недель и более – об хронической БНС [33]. По данным Golob A.L., Wipf J.E. [26], примерно 90% случаев боли в спине являются идиопатическими.

Патогенетическое лечение этих заболеваний и патологических состояний, к сожалению, не разработано. Поэтому контроль за болью различной локализации становится главным направлением терапии этих заболеваний. Необходимо отметить, что появление и переход в хроническое форму скелетно-мышечной боли обусловлена общими патогенетическими механизмами [36]. Так, в патогенезе указанных

состояний всегда ведущим является воспалительный процесс, причем не всегда проявляющиеся клинически, повреждение и дисфункция связочного аппарата, стойкий повышения тонуса мышц с нарушением биомеханики, недостаточность антиноцицептивных механизмов и признаки периферической и центральной сенситизации. Это обстоятельство объясняет необходимость использования для лечения СМБ, независимо от ее этиологии, единый спектр ЛС, в частности анальгетики, НПВП, опиоиды, миорелаксанты, локальное введение глюкокортикоидов (ГК), средства, снижающие проявления центральной сенситизации таких как антидепрессанты, габапентиноиды [19,30].

Из вышеуказанных становится очевидным, что главным «пусковым фактором», приводящий в действие многие механизмы развития и хронизации боли является локальное воспаление. Поэтому «базовым» средством для лечения СМБ, вполне оправданно, считается противовоспалительные средства. Наличие у противовоспалительных средств обезболивающего, противовоспалительного и жаро-

понижающего эффекта, их делает наиболее удобным средством для купирования симптомов, связанных с поражением органов опорно-двигательного аппарата [5]. При этом наличие противовоспалительного эффекта особенно важно для купирования острой боли, связанной с повреждением и воспалением, что определяет их преимущество перед парацетамолом и опиоидными препаратами [5,24,35].

Известно, что нестероидные противовоспалительные препараты (НПВП) относятся к наиболее широко применяемых групп лекарственных средств (ЛС), а также из-за наличия обезболивающего эффекта, большинство из них относят к ненаркотическим анальгетикам. Более 30 млн людей, преимущественно старше 60 лет, в мире постоянно принимают НПВП, а 300 млн. людей принимают их хотя бы кратковременно, причем до 200 млн. из них приобретают препараты без рецепта [21]. В США каждый год по рецепту принимают НПВП около 70 млн. человек, а без рецепта продают более 26 млрд. таблеток в год. Более того, такие препараты как параце-

тамо́л, ибупрофе́н или аспи́рин – препараты безрецептурного отпуска один раз в неделю употребляют от 17 до 23% взрослого населения этой страны. По данным Венгеровского А.И. (2006), в России доля НПВП составляет около 30% рынка ЛС. По данным Вrooks P.M. (2000), мировой рынок сбыта НПВП превышает 13 млрд. долларов в год.

Широкое использование НПВП связано тем, что они, обладая противовоспалительной, анальгезирующей и жаропонижающей активностью, улучшают состояние пациентов с проявлениями воспаления, боли и лихорадки, которые имеют место во многих заболеваниях [7,10].

Обезболивающий эффект этих средств связан с подавлением активности фермента циклооксигеназы (ЦОГ) и снижением продукции простагландинов (ПГ) E₂ и F_{2α}, повышающих чувствительность ноцицепторов как при воспалении, так и при повреждении тканей. Известно, что для ПГ присущи разнообразная биологическая активность: будучи медиаторами воспалительной реакции; сенсибилизируют рецепторы к ме-

диаторам боли таким как гистамин и брадикинин, механическим воздействиям; повышают чувствительность гипоталамических центров терморегуляции к действию эндогенных веществ образующихся под действием микроорганизмов и токсинов [8,9,11].

Сравнительно более выраженное анальгетическое действие НПВП связано с их химической структурой. При этом по химической структуре нейтральные НПВП, меньше накапливаются в воспалительной ткани, быстрее проникают через гематоэнцефалический барьер и подавляют ЦОГ в ЦНС, а также влияют на таламические центры болевой чувствительности. Нельзя исключить, наряду с центральной анальгетическим эффектом НПВП и их периферическое антиэкссудативное действие, обуславливающее уменьшения накопления медиаторов боли и механического давления на болевые рецепторы в тканях [22]. В зависимости от избирательного действия в отношении 2-х изоформ ЦОГ различают селективные и неселективные НПВП. Если неселективные НПВП в одинаковой степени подавляют оба изофермента, то селек-

тивныe – преимущественно угнетают ЦОГ-2. По мнению Журавлевой М.В. [4], угнетение активности ЦОГ-2 рассматривается как один из важных механизмов противовоспалительного и анальгетического действия этих ЛС, а ЦОГ-1 – как причина развития побочных эффектов. Исследованиями последних лет установлено, что ЦОГ-2 образуется и участвует не только в условиях патологии, но и в некоторых тканях синтезируется постоянно, независимо от наличия патологии. Однако фармакодинамический эффект НПВП связано с подавлением как ЦОГ-1, так и ЦОГ-2. При этом, если ЦОГ-1 контролирует выработку ПГ, регулирующих целостность слизистой оболочки ЖКТ, функцию тромбоцитов и почечный кровоток (принимает участие в развитии воспаления на ранних стадиях), то ЦОГ-2, участвует в синтезе ПГ при воспалении, усиленно образующиеся под влиянием ряда тканевых факторов, инициирующих воспалительную реакцию, в том числе цитокинами. [4]. Следовательно, противовоспалительное действие НПВП обусловлено в основном угнетением выработки ЦОГ-2, а побочные эф-

фекты, в основном – ингибированием ЦОГ-1 [8,9,11].

Симптоматический эффект этих НПВП четко доказан при ОА, НБС и РПОМТ. Так, в ходе метаанализа 65 рандомизированных контролируемых исследований (РКИ), включавших 14060 больных с ОА был изучен сравнительный обезболивающий потенциал этих средств и доказано, что противовоспалительные средства по эффективности не уступали опиоидам и значительно превосходили парацетамол [19]. Эффективность этих препаратов также было подтверждена при НБС по результатам мета-анализа 65 РКИ. При этом противовоспалительные средства у больных с острой и хронической НБС оказались достоверно эффективнее, чем плацебо, как в отношении купирования боли, так и улучшения функции [35].

Путем проведения метаанализа 12 РКИ изучена и оценена анальгетическая эффективность этих препаратов. При этом кратковременное наблюдение анальгетического эффекта этих средств показало, что они не уступали по данному эффекту местного применения ГК, правда, Хотя их действие не было

достаточным для полного восстановления функции [20].

Целесообразность и необходимость применения болеутоляющих противовоспалительных средств подтверждена и в международных рекомендациях по лечению заболеваний и патологических состояний сопровождающиеся болевым синдромом [21,29,33]. Вместе с тем при использовании этих средств, наряду с их эффективностью, необходимо думать и о нежелательных реакциях (НР) и осложнениях со стороны желудочно-кишечного тракта (ЖКТ) и сердечно-сосудистой системы (ССС), являющиеся серьезными и жизненно опасными. Это обстоятельство делает проблему контроля безопасности кардинальным аспектом рационального применения этого класса средств [17]. В связи с этим правильный выбор препарата, с учетом возможного риска и наличия коморбидной патологии является принципиально важным условием использования этих средств.

В настоящее время накоплено огромное количество данных о побочных эффектах лечения НПВП, прежде всего о нежелательных эффектах и осложнениях этой группы

ЛС на ЖКТ. Общеизвестно, что у 30–40% больных, принимающих эти средства, отмечаются синдром диспепсии, у 10–20% – эрозии и язвы как со стороны желудка, так и двенадцатиперстной кишки, у 2–5% – жизненно опасные осложнения, как кровотечения и перфорации. Причиной НПВП обусловленной повреждений гастродуоденальной зоны является подавления изофермента ЦОГ-1 в результате системного действия НПВП. Кроме того имеет место механизм локального повреждения слизистой гастродуоденальной зоны из-за того, что большинство этих средств по химической структуре относятся органическим кислотам. Это обстоятельство делает уязвимым слизистую этой зоны для отрицательного действия НПВП, независимо от путей их введения в организм. В этом плане наиболее гастротоксичностью обладают индометацин, пироксикам и кетопрофен [9,11].

В условиях практики у больных, принимающих НПВП, наряду с поражением верхних отделов ЖКТ отмечается проявлении повреждения и других отделов ЖКТ, в частности тонкого кишечника в целом и толстого кишечника. У 8,6%

больных, принимавших НПВП наблюдается те или иные признаки поражения слизистой кишечника. При этом у 47% больных ревматоидным артритом, принимавших НПВП в слизистой тощей и подвздошной кишок обнаруживается изъязвления. По данным ретроспективных исследований, проведенные в США, причиной резекций тонкой кишки в 4% случаев были связаны с осложнениями НПВП-терапии. По данным других исследователей поражения слизистой кишечника при приеме НПВП встречаются у 16–88% больных [3,10,27,31,32]. Поражение кишечника при применении этих средств проявляется нарушением проницаемости кишечной стенки с эксудацией белка и выходом эритроцитов диапедезом, а также повреждением слизистой оболочки с развитием эрозий, язв и их осложнений, как кровотечения, перфорация, появления циркулярных стриктур, нарушения кишечной проходимости. Кроме того, эти изменения создают условия для развития железодефицитной анемии и гипоальбуминемии. Применение НПВП может привести к развитию поражения и толстого

кишечника, которые проявляются в виде колита, напоминающего воспалительные заболевания кишечника, и обострение язвенного колита [3,10,27,31,32].

Из изложенного становится очевидным, что НПВП являются препаратами выбора для снятия боли, независимо от этиологии возникновения, однако их применения чревато развитием осложнений, порою опасные для жизни больных. Это требует поиска путей профилактики осложнений НПВП терапии.

Известны несколько способов снижения риска развития осложнений от НПВП, в частности использование НПВП с минимальным риском развития указанных осложнений. К числу таких препаратов можно отнести ибупрофен. Использование НПВП оказывающий селективное действие в отношении ЦОГ-2, в частности нимесулида и целекоксиба. Применение НПВП в комбинации с гастропротективным антацидом, с препаратами группы ингибиторов протонной помпы и другими гастропротекторами. Более широкое применение кишечнорастворимых и шипучих форм НПВП, особенно, для ацетилсали-

циловой кислоты. Кроме того, можно добавить к НПВП лекарственные препараты, позволяющих снизить их дозу и/или обладающих гастропротективным эффектом. Например, сочетание НПВП с тизанидином – релаксантом скелетной мускулатуры центрального действия. Такая комбинация, наряду с усилением анальгетического и противовоспалительного эффектов НПВП, позволяет снизить их дозу и, возможно из-за гастропротекторного эффекта, снижает риск возникновения поражений гастродуоденальной зоны [7,8,11,12,16,17]. Необходимо отметить, что селективные НПВП более безопасны, чем неселективные НПВП, в отношении развития осложнений со стороны ЖКТ, хотя нет достоверных данных, свидетельствующих о существенной разнице в частоте осложнений со стороны ЖКТ на фоне приема различных селективных НПВП. Действительно, по результатам ретроспективного анализа, проведенного в ГУ НИИР РАМН, частота выявления язв и множественных эрозий у больных ревматическими заболеваниями, принимавших целекоксиб, мелоксикам и нимесулид, существенно не разли-

чалась. При применении селективных НПВП желудочно-кишечные кровотечения и перфорации язв встречается примерно на 50% реже, чем при применении неселективных НПВП. Селективные НПВП столь же безопасны в отношении развития рецидивов желудочно-кишечного кровотечения, как неселективные НПВП в комбинации с омепразолом и другими ингибиторами протонной помпы [4,7,8,9,12].

Таким образом, НПВП являются препаратами первой степени при лечении скелетно-мышечной боли, что становится важнейшим инструментом комплексной анальгетической терапии заболеваний сопровождающий болевым синдромом. Необходимость их применения определяется важной ролью воспалительного процесса в механизмах возникновения, развитии и прогрессировании скелетно-мышечной боли и других заболеваний сопровождающихся болевым синдромом. Важным аспектом проблемы лечения этих состояний становится выбор конкретного ЛС с учетом соотношения эффективности и риска осложнений. Значимо выраженная клинико-фармакологическая гетерогенность ЛС указан-

ной группы с их клинико-фармакологическими особенностями требуют от каждого врача необходимость тщательного фармакологического мышления по пациентам, которым планируется назначение данных препаратов. На сегодняшний день особого внимания в этом плане требуется пациенты у которых имеет место значительные отличие в параметрах фармакокинетики и фармакодинамики ЛС, а также многочисленным пациентам из группы риска [18,22,34].

Литература:

1. Балабанова Р.М., Эрдес Ш.Ф. Распространенность ревматических заболеваний в России в 2012–2013 гг. Научно-практическая ревматология. 2015;53(2):120–4;
2. Данилов А.Б. Применение витаминов группы В при болях в спине: новые анальгетики? // РМЖ. 2008. Спец. выпуск. С. 35–39.;
3. Евсеев М.А. Повреждение кишечной трубки нестероидными противовоспалительными препаратами: клиническое значение, патогенез, возможности профилактики // Неврология, нейропсихиатрия, психосоматика. 2013. № 1. С. 79–87.;
4. Журавлева М.В. Актуальные вопросы применения нестероидных противовоспалительных средств: возможности применения ацеклофенака // Фарматека. 2011. № 9.;
5. Каратеев А.Е., Насонов Е.Л., Яхно Н.Н. и др. Клинические рекомендации: рациональное использование НПВП в клинической практике. Современная ревматология. 2015;9(1):4–23.;
6. Каратеев А.Е. Болезни костно-мышечной системы в практике 2102 врачей разных специальностей: структура патологии и мнение специалистов об эффективности НПВП (предварительные данные эпидемиологического исследования КОРОНА-2). Consilium medicum.2013;(9):95–100.;
7. Клиническая фармакология и фармакотерапия / под ред. В.Г. Кукеса, А.К. Стародубцева. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2012. 832 с.;
8. Клиническая фармакология: национальное руководство (серия «Национальные руководства»). М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. 976 с.;
9. Кукушкин М.Л., Табеева Г.Р., Подчуфарова Е.В. Болевой синдром: патогенез, клиника, лечение. Клинические рекомендации / под ред. акад. РАМН Н.Н. Яхно. М.: ИМА-пресс, 2011. 79 с.;
10. Максимов М. Л. Место миорелаксантов в лечении болевого синдрома / // Русский медицинский журнал. 2014. № 7. С. 514–517.;
11. Максимов М.Л. Современные подходы к терапии болевого синдрома // Русский мед. журнал. 2013. Т. 21. № 34. С. 1734–1736.;
12. Насонов Е.Л., Каратеев А.Е. Применение нестероидных противовоспалительных препаратов. Клинические рекомендации // РМЖ. 2006. № 5.;

13. Наумов А.В., Семенов П.А. Боль в России: факты и умозаключения // *Consilium medicum*. – 2010. – № 12(2). – С. 42–48.;
14. Невропатическая боль: клинические наблюдения / Под ред. Н.Н. Яхно, В.В. Алексеева, Е.В. Подчуфаровой, М.Л. Кукушкина. – М.: Изд-во РАМН, 2009. – 263 с.;
15. Осипова Н.А., Абузарова Г.Р., Петрова В.В. Принципы применения анальгетических средств при острой и хронической боли. Клинические рекомендации. М.: ФГБУ «МНИОИ им. П.А. Герцена Минздрава России», 2010. 67 с.;
16. Парфенов В.А. Диагноз и лечение при острых болях в нижней части спины // *РМЖ*. 2007. № 6.;
17. Пасечников В.Д. Механизмы защиты слизистой оболочки желудка и NO-высвобождающие нестероидные противовоспалительные препараты // *Consilium medicum*. 2013. № 9.;
18. Цурко В.В. Ацеклофенак (Аэртал): экспериментальные данные и результаты клинических исследований при суставном синдроме // *Клиническая фармакология и терапия*, 2009.- № 1.- С.1 – 4.;
19. Blondell R.D., Azadfar M, Wisniewski AM. Pharmacologic therapy for acute pain. *Am Fam Physician*. 2013 Jun 1;87(11):766–72.;
20. Boudreault J., Desmeules F, Roy J.S., et al. The efficacy of oral non-steroidal anti-inflammatory drugs for rotator cuff tendinopathy: a systematic review and meta-analysis. *J Rehabil Med*. 2014 Apr;46(4):294–306. doi: 10.2340/16501977-1800.;
21. Bruyere O., Cooper C., Pelletier J.P., et al. An algorithm recommendation for the management of knee osteoarthritis in Europe and internationally: a report from a task force of the European Society for Clinical and Economic Aspects of Osteoporosis and Osteoarthritis (ESCEO). *Semin Arthritis Rheum*. 2014 Dec;44(3):253–63. doi: 10.1016/j.semarthrit.2014.05.014. Epub 2014 May 14.;
22. Coxib and traditional NSAID Trialists' (CNT) Collaboration. Vascular and upper gastrointestinal effects of non-steroidal anti-inflammatory drugs: meta-analyses of individual participant data from randomised trials // *The Lancet*.- 2013.- V. 382.- P. 769 – 779.;
23. Decision Resources, LLC. Pain management study: acute pain. Burlington, MA. 2012.;
24. DeLemos B.P., Xiang J., Benson C., et al. Tramadol hydrochloride extended-release once-daily in the treatment of osteoarthritis of the knee and/or hip: a double-blind, randomized, dose-ranging trial. *Am J Ther*. 2011 May;18(3):216–26. doi: 10.1097/MJT.0b013e3181cec307.;
25. Fendrick A.M., Pan D.E., Johnson G.E. OTC analgesics and drug interactions clinical implications // *Osteopath. Med. Prim. Care*. – 2008. – Vol. – N.2 – 2p.;
26. Golob A.L., Wipf J.E. Low Back Pain // *Med Clin North Am*. 2014 May. Vol. 98(3). P. 405–428.;
27. Hawkey C.J., Ell C., Simon Beal. Less small-bowel injury with lumiracoxib compared with naproxen plus omeprazole // *Clin. Gastroenterol*.

- Hepatology. 2008. Vol. 536.;
28. Health, United States, 2012: with special feature on emergency care. Hyattsville, MD: National Center for Health Statistics; 2013.;
  29. Koes B.W., van Tulder M., Lin C.W., et al. An updated overview of clinical guidelines for the management of non-specific low back pain in primary care. Eur Spine J. 2010 Dec; 19(12): 2075–94.;
  30. Kroenke K., Krebs E.E., Bair M.J. Pharmacotherapy of chronic pain: a synthesis of recommendations from systematic reviews. Gen Hosp Psychiatry. 2009 May/June; 31(3):206–19. doi: 10.1016/j.genhosppsych. 2008.12.006. Epub 2009 Mar 4.;
  31. Maiden L., Thjodleifsson B., Seigal A. et al. Long-term effects of nonsteroidal anti-inflammatory drugs and cyclooxygenase-2 selective agents on the small bowel: a cross-sectional capsule enteroscopy study // Clin. Gastroenterol. Hepatology. 2007. Vol. 5. P. 1040–1045.
  32. Matsumoto T., Kudo T., Esaki M. et al. Prevalence of non-steroidal anti-inflammatory drug-induced enteropathy determined by double-balloon endoscopy: a Japanese multicenter study // Scand. J. Gastroenterol. 2008. Vol. 43. P. 490–496.
  33. McAlindon T.E., Bannuru R.R., Sullivan M.C., et al. OARSJ guidelines for the non-surgical management of knee osteoarthritis. Osteoarthritis Cartilage. 2014 Mar; 22(3):363–88. doi: 10.1016/j.joca.2014.01.003. Epub 2014 Jan 24.
  34. New safety advice for diclofenac – CMDh endorses PRAC recommendation. New measures aim to minimise cardiovascular risks // European Medicines Agency.- 2013.- № 380947.
  35. O'Donnell J.B., Ekman E.F., Spalding W.M. et al. The effectiveness of a weak opioid medication versus a cyclo-oxygenase-2 (COX-2) selective non-steroidal anti-inflammatory drug in treating flare-up of chronic low-back pain: results from two randomized, double-blind, 6-week studies. J Int Med Res. 2009 Nov-Dec; 37(6):1789–802.
  36. Staud R. Evidence for shared pain mechanisms in osteoarthritis, low back pain, and fibromyalgia. Curr Rheumatol Rep. 2011 Dec; 13(6):513–20. doi: 10.1007/s11926-011-0206-6.

РЕФЕРАТ

Ключевые слова: боль, противовоспалительные средства, анальгетики

В статье изложены заболевание и патологические состояния сопровождающиеся болевым синдромом. Раскрываются механизмы развития болевого синдрома с позиции воспалительного процесса. Обосновывается необходимость использования анальгетических и противовоспалительных средств для устранения болевого синдрома. Кратко излагается основные механизмы анальгетического и противовоспалительного действия этих средств, а также их побочные эффекты.

ABSTRACT**Keywords:** pain, anti-inflammatory drugs, analgesics

The article describes the disease and pathological condition accompanied by pain syndrome. The mechanisms of the development of pain syndrome from the position of the inflammatory process are revealed. The necessity of using analgesic and anti-inflammatory drugs for the elimination of pain syndrome is substantiated. Briefly outlines the basic mechanisms of analgesic and anti-inflammatory action of these drugs, as well as their side effects.

EVALUATION OF EFFICIENCY OF INFUSION THERAPY NEW MEDICINE IN HEMORRHAGIC SHOCK

Umid S. Ruziev, Larisa I. Shevchenko, Khamid Ya. Karimov, Timur R. Alimov

Scientific-research Institute of Hematology and Blood Transfusion, Ministry of Health, Republic of Uzbekistan.

The problem of blood loss and shock in recent years has become increasingly military and social significance. The increase in the number of armed conflicts, terrorist acts, industrial and transport accidents leads to an increase in the number of deaths in children and young people under 45 (Atesov N.I. 2000, Semnichev V.A., et al., 2007, Eryasheva T.V. 2004, Dorovskiy V.A., et al., 2014). Acute hemorrhage and hemorrhagic shock, as typical pathological processes, lead to disruption of almost all body systems, but changes in neuroendocrine, cardiovascular and cellular metabolism are especially important. In this regard, the urgency of creating modern infusion means containing antioxidants and natural energy substrates capable of restoring the viability of cells under critical conditions is increasing.

At the Research Institute of Hematology and Blood Transfusion of the Republic of Uzbekistan, blood substitute “Reomannisol” was developed – a

multifunctional action with a pronounced antioxidant, diuretic and detoxifying effect, capable of restoring hemodynamics, metabolism, disrupted acid-base state (ABS) and electrolyte metabolism, as quickly as possible kidney function, as well as energy exchange processes at the cellular level, for use in emergency states that can reduce lethal spine of patients with blood loss, shocks and intoxications.

Purpose of the study. The study of the blood substitute Reomannisol effect on hemorrhagic shock (HRS) on the parameters of hemodynamics, acid-base state (ABS), lipid peroxidation activity (LPA) (MDA, diene ketones, diene conjugates), antioxidant system (AOS) state (glutathione reductase (GR), glutathione peroxidase (GPO), activity of superoxide dismutase (SOD), catalase) in the liver and heart and the survival of animals.

MATERIALS AND METHODS

The experiments were performed on 90 male rabbits of chinchilla with a

mass of 2.2 ± 0.2 kg. The GS model was reproduced according to the method of Wiggers modified in the laboratory (under etaminal anesthesia). Under local anesthesia, femoral vessels were isolated and blood was exfused into the reservoir by fractional bloodletting so that blood pressure (BP) was reduced to 40 mmHg. for 1 hour. When the blood pressure reaches 40 mm Hg. Art. blood loss was discontinued, and this level of blood pressure was maintained semi-automatically before the onset of shock. Criteria for the onset of shock were spontaneous reinfusion of 1/3 released into the blood reservoir and a decrease in the pH of the arterial blood below 7.2 ± 0.02 .

The animals were divided into the following groups: 1st group – before GSH (initial condition), II group (control) – after GSH, III group (comparisons) – after GS with infusion of the drug «Reosorbilakt», and IV group (basic, experimental) after GS with infusion of the drug «Reomannisol». The parameters of hemodynamics, acid-base state (CBS), lipid peroxidation (LPO) (MDA, diene ketones, diene conjugates), antioxidant system (AOS) (glutathione reductase (GR), glutathione peroxidase (GPO),

activity of superoxide dismutase (SOD), catalase) in the liver and heart and the survival of animals.

RESULTS

It was found that animal survival rates were 30% higher after infusion of Reomannisol, compared with the result after the administration of Reosorbilact. When assessing the parameters of hemodynamics in hemorrhagic shock after infusion of Reomannisol, a more pronounced vollemic effect is established. Thus, the use of a new domestic blood substitute for hemorrhagic shock has shown that Reomannisol more efficiently restores the parameters of hemodynamics and acid-base state, in comparison with the preparation “Reosorbilakt”: a) the blood pressure was higher by 24.7%, the IOC by 31, 2% ($p < 0.01$) BCC – 10.7% in rabbits, and in BP rats – by 37.2% and bcc – by 12.6%, respectively, b) the blood pH was higher by 0.10 units. in rabbits and at 0.13 units. in rats, compared with reosorbilact. In a comparative study, the recovery of biochemical parameters was observed: the glucose concentration decreased and was lower by 14.3%. “Reomannisol” has a good diuretic effect, compared with the drug “Reosorbilakt”: the

rate of glomerular filtration in rabbits was higher by 52.8%, and diuresis – by 85.7%. The study of parameters of lipid peroxidation and antioxidant enzymes showed that in the liver and heart with hemorrhagic shock after the application of reomannisol, after 1 hour the inactivation of LPO processes occurs. Compared with the result after the infusion of the drug “Reosorbilakt”, 1 hour after the introduction of a new blood substitute “Reomannisol”, in the liver the MDA content was lower by 60.0%, diene ketones by 55.3%, diene conjugates by 59.8 %, and in the myocardium, MDA content was lower by 46.4%, diene ketones – by 67.5%, and an insignificant decrease in the content of diene conjugates was observed – by 16.7%, respectively. In a comparative study of the AOS system, 1 hour after the introduction of a new blood substitute in the liver, the activity of SOD was

19.2% higher, catalase 35.1%, GR 25.9%, GPO 20.0%, and in the heart, the activity of SOD was higher by 46.6%, catalase – by 86.7%, GR – by 16.7%, GPR – by 23.8%, respectively.

Thus, the use of a new polyfunctional blood substitute “Reomannisol” with hemorrhagic shock leads to restoration of hemodynamics, biochemical indices, CBS, suppression of lipid peroxidation processes and more pronounced recovery of AOS enzyme activity, improves the survival of animals than the use of “Reosorbilakt”.

CONCLUSION

The new polyfunctional blood substitute has a pronounced antihypoxic, antioxidant and detoxifying effect in hemorrhagic shock, which allows us to recommend its use in the anti-shock therapy.

PECULIARITIES OF CLINIC OF PARODONT DISEASE IN PATIENTS WITH BLOOD

Nargiza Daminova, Oqila Makhkamova

Tashkent State Dental Institute

Periodontal diseases are among the most common, and their frequency, despite the ongoing preventive and curative measures, does not decrease. Prolonged chronic, often severe course of the pathological process in the periodontitis often leads to multiple tooth loss in young, working age. This determines not only the general medical, but also the social significance of this problem.

The peculiarities of parodontitis in hormone-dependent ballrooms with vulgar pemphigus are revealed, consisting of a weakly expressed inflammatory reaction in the periodontium and manifested by a decrease in depth or absence of pockets, absence of suppuration and abscessing, decreased mobility of the teeth, and reduced bleeding of the gums. These features are associated not so much with the nosological form of the disease, but rather with the long reception of the large-scale sphincter.

The study in groups of patients with vulgar pemphigus in combination with periodontitis showed the following features of the clinical

course of periodontitis. They consisted in decreasing the signs of inflammation in periodontitis as a measure of the increase in the total dose of CS. In 80% of patients with vulgar pemphigus with a total dose of up to 5000 mg of prednisolone, the gum had all the signs of inflammation – there was hyperemic, edematous, bleeding when probing. With an increase in the dose of COP up to 15000 mg and higher in the group of patients with vulgar pemphigus, at first half of the patients and then in 3/4 there was a pale or pale pink color of the gum with insignificant inflammation in the region of the gingival margin of the individual teeth.

When examining the oral cavity in hormone-dependent patients with vulgar pemphigus, there is an inconspicuous inflammatory periodontal reaction masks the severity of periodontitis. For correct diagnosis in the pathology of periodontal it is necessary to focus on the radiographic (orthopantomography) study and the amount of desiccant fluid.

